

PIEKSÄMÄEN MLK MARKETANHIEKKA

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

Päivi Kankkunen ja Kaarlo Katiskoski 2000 – 2001

Pieksämäen mlk Marketanhiekka
kivikautisen asuinpaikka-alueen koekaivaus 2000-2001

Päivi Kankkunen/Kaarlo Katiskoski

Museovirasto - arkeologian osasto - koekaivausryhmä I

Abstrakti 2001

PIEKSÄMÄEN MLK MARKETANHIEKKA
kivikautisen asuinpaikka-alueen koekaivaus

Pk. 3232 01 ISO-NAAKKIMA

Tutkimusalueen koordinaatit: x = 6899 78-80, y = 3507 78 - 3508 08, z = noin 112,5 m mpy

Tutkimuskohteen luonne: asuinpaikka

Tutkimuksen suorittaja: Museoviraston arkeologian osaston koekaivausryhmä

Kaivauksenjohtaja: FK Kaarlo Katiskoski

Vuonna 2000 aloitettu koekaivauskohde Iso-Naakkiman pohjoisrannan kivikautisella asuinpaikka-alueella. Pyrkimyksenä oli selvittää suunniteltujen suurehkon kesähuvilan sekä muiden rakennusten rakennusmahdollisuutta alueella. Edellisvuonna mm. vähäisten työvoimaresurssien sekä löydettyjen rakenteiden takia kesken jääneessä koekaivauksessa havaittiin tulisija, jokin muu kivirakenne sekä ajoittavina löytöinä mm. tyypillistä kampakeramiikkaa ja Pöljän tyyppin asbestikeramiikkaa. Alue myös kartoitettiin tuolloin.

Vuoden 2001 koekuopituksessa kaivettiin yhteensä 44 neliömetrin laajuista koeruutua löydöttömään pohjamaahan saakka ja alueen kartoitusta täydennettiin. Löydöllistä aluetta oli käytännössä koko koekuopitetulla alueella, n. 290 m matkalla järvenrannan suuntaisesti. Löytöaineisto koostui lähinnä kvartseista, joiden joukossa oli muutamia esineitä. Saviastianpaloja oli ainoastaan kolmessa koeruudussa. Alemmalta rantaterassilta myöhemmällä kivikaudella vedenkohoamisen peittäneestä kulttuurihorisontista keskittymänä löytyneet varhaiskampakeramiikan astianpalat edustanevat varhaisinta asutusvaihetta. Myös muinainen peittynyt rantakivikko paikannettiin, vailla kulttuurimerkkejä. Korkeammalta harjanteelta löytyi edellisvuoden tapaan tyypillistä kampakeramiikkaa ja Pöljän tyyppin asbestikeramiikkaa, nyt asuinpaikan molemmilta äärialueilta. Myös harjanteella oli merkkejä vanhempien asuinpaikkavaiheiden osittaisesta peittymistä, täällä kuitenkin tuulen kuljettamaan dyynihiekkaan. Pienen kivilajiaineiston joukossa oli muutamia hiottujen esineiden katkelmia ja vain yksi piiesineen katkelma löytyi kaivauksessa. Palanutta luuta oli runsas 300 g, pääosin kahtena eriaikaisena keskittymänä, varhaiskampakeraamisesta vaiheesta veden pyöristäminä paloina ja todennäköisesti Pöljän keraamiseen vaiheeseen liittyvinä asuinpaikalla olevan pienehkön asumuspainanteen äärellä. Huonosti määritettävä luuaineisto on pääosin haukea ym. kalaa, mutta valtaosin kuitenkin suurempaa nisäkstä, ainakin hirveä. Viimeksi mainittuun liittyi yksi kolmesta havaitusta liesikiveyksen jäänteestä. Kahdessa harjanteen keskialueen koeruudussa havaittiin lisäksi todennäköisesti ruumishautoihin viittaavat itä-länsi- ja lounais-koillisuuntaiset punamultaläikät, kuitenkin vailla selviä hautalöytöjä.

Osa löydöistä sijoittui myös harjanteelta sisämaahan laskevasta maastosta suon reunasta tai osittain suoturpeen peittämistä kohdista. Tämä sekä havainnot muutaman kymmenen metrin matkalla yli 1½-metriseksi kasvavasta suokerrostumasta viittaavat siihen, että asuinpaikka on ainakin pääosan käyttöistään sijainnut Iso-Naakkiman ja soistuneen muinaisaltaan välisellä kannaksella.

Hiiliajoitusten mukaan varhaiskampakeraamista asutusvaihetta oli myös harjanteen päällä. Sen sijaan punamultahaudasta löytynyt analysoitu pieni näyte ajoittui viimeisille vuosisadoille eKr.

Löydöt: KM 32719:1-127 ?

Ajoitus: kivikausi, Ka I, Ka II, Pöljän keramiikka

Hiiliajoitukset: punamultaläikästä Hela-539: 2195 +/- 75; alaterassin varhaiskampakeramiikkahorisontista

Hel-4564: 6090 +/- 100 BP sekä vuoden 2000 kaivausten näytteet tulisijasta Hel-4578: 6240 +/- 100 ja

kivirakenteesta Hel-4579: 5210 +/- 90 BP.

Luanalyysi: Kristiina Mannermaa 2001

Tutkitun alueen laajuus: koeruutuja 44 m²

Kenttätyöaika: 20.-31.8. 2001

Tutkimuskustannukset: Museovirasto/koekaivausryhmä

Tutkimusraportti: V: 2000-2001 Päivi Kankkunen, Kaarlo Katiskoski 27.2. 2004

SISÄLLYS

ARKISTOTIETOJA	2
ote tiekartasta GT-5	3
peruskarttaote	4
JOHDANTO	5
SIJAINTI JA TOPOGRAFIA	6
KAIVAUSTEKNIikka	6
TUTKIMUSTULOKSET	7
Selvempiä kulttuurimerkkejä ja erityisiä huomioita	7
V:n 2000 tutkimukset	7
V:n 2001 tutkimukset	9
Suoturpeen mittauksia sekä arvioita muinaismaisemasta ja vedenkorkeuksista	14
LÖYDÖT	14
ANALYYSIT	16
luuanalyysi	16
ajoitusnäytteet	16
YHTEENVETO	16
LUETTELOT	18
Kartat	18
Negatiivit ja diapositiivit	18
KARTAT	21
KUVATAULUT 9 kpl	31
liitteet: Kristiina Mannermaa, luuanalyysi vuoden 2001 materiaalista (kopio)	

Pieksämäen mlk. Marketanhiekka

kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 2000-2001

arkistotietoja

Kunta: Pieksämäen maalaiskunta

Kylä: Kontiomäki

Kohde: Marketanhiekka (inv. 1983 nro 11)

Tila: Kontiohuuha, RN:o 6:110, omistaja Mirja HUUHTANEN, os. Parkontie 13, 50600 Mikkeli

Sijainti: Pieksämäen maalaiskunnan kirkosta noin 11 km linnuntietä kaakkoon

Peruskartta: 3232 01 ISO-NAAKKIMA

Koordinaatit: x = 6899 78-80, y = 3507 78 - 3508 08, z = 113 m mpy
p = 6899800, i = 3508000

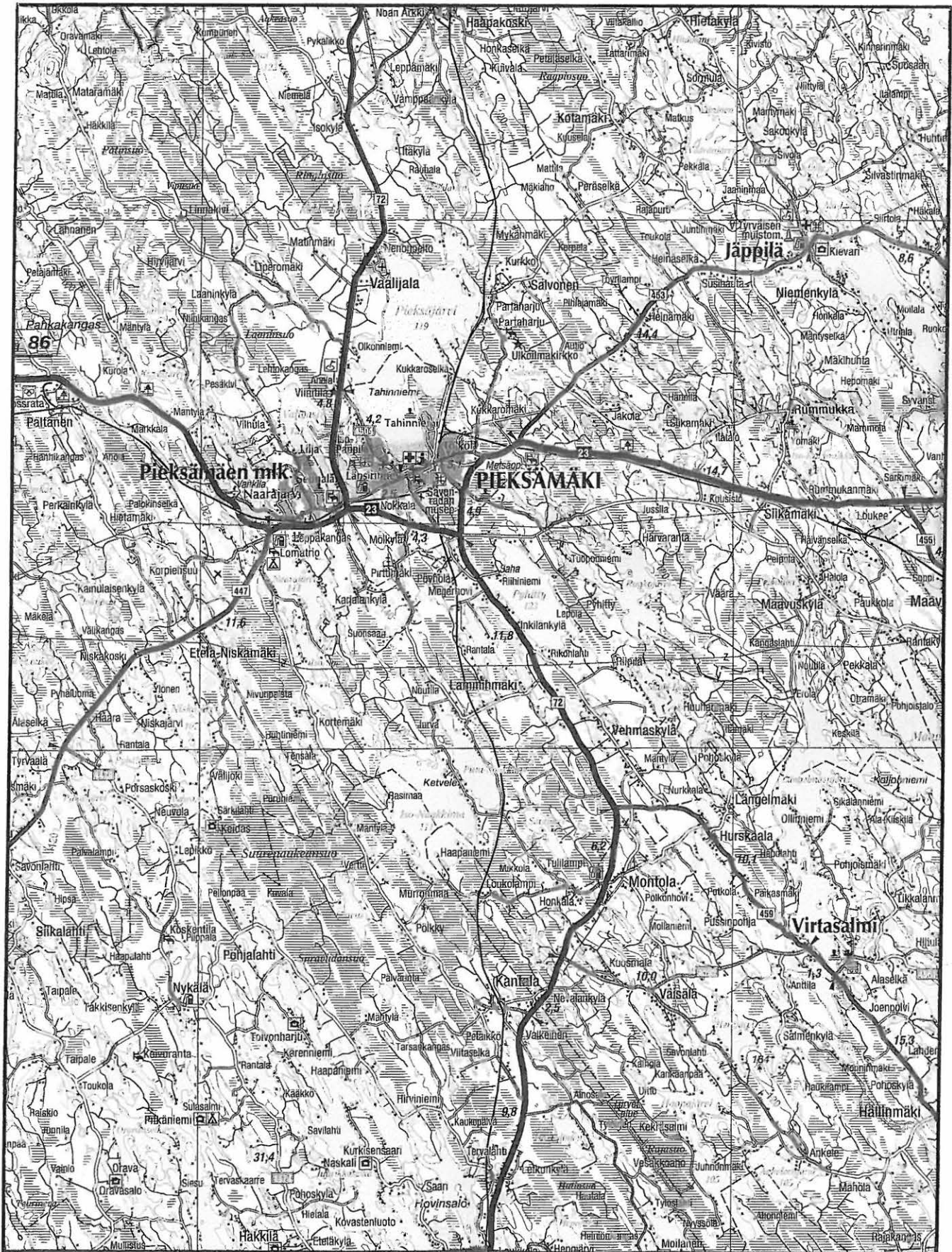
Aiemmat tutkimukset: Timo Jussila, inventointi 1983

Aiemmat löydöt: KM 21955

tähän kertomukseen liittyvät: löydöt KM 32467:1-23, KM 32719:1-127
negatiivit 119209-227, 122517-122542
diat 45711-19, 48197-48224
kartat sivuilla 21-30

Pieksämäen mlk Marketanhiekkä

Päivi Kankkunen 2000 ja Kaarlo Katiskoski 2001
ote tiekartasta GT-5, kohde merkitty punaisella

Pieksämäen mlk Marketanhiekka

Päivi Kankkunen 2000 ja Kaarlo Katiskoski 2001

Ote peruskarttalehdestä 3232 01 ISO-NAAKKIMA

koordinaatit: p = 6899800, i = 3508000, z = 113 m mpy
(koordinaattipiste kohteen keskelle)

Kohde merkitty punaisella

JOHDANTO

Pieksämäen maalaiskunnan Marketanhiekan kivikautinen asuinpaikka tuli tietoon inventoinnin yhteydessä vuonna 1983. Asuinpaikalla havaittiin myös rantavallin päällä tasoitetulta vaikuttaneita kohtia, jotka tulkittiin mahdollisiksi asumuksen pohjiksi, sekä viisimetrinen painanne. Vuonna 1999 Museovirastoon tuli lausunnonle useita rakennuksia koskeva loma-asuntosuunnitelma, joka sijoittui kivikautiselle asuinpaikalle. Lausuntoa varten kohde otettiin arkeologian osaston koekaivausryhmän kenttätyöohjelmaan ajalle 17.-28.7. 2000. Tavoitteena oli koekaivauksella selvittää, onko rakentaminen asuinpaikka-alueelle mahdollista.

Vuonna 2000 tutkimuksia johti Päivi Kankkunen, jolloin kaivajina oli kaksi osaaikaista Pieksämäen maalaiskunnan osoittamaa nuorta. Työvoiman puutteesta johtuen koekaivaus jäi kesken ja sitä päästiin jatkamaan seuraavana kesänä ajalla 20.-31.8.2001 Kaarlo Katiskosken johdolla, niin ikään Museoviraston koekaivausryhmän voimin. Tällöin työvoimaa oli enemmän koostuen ammattitaitoisista ja innostuneista arkeologian opiskelijoista ja asuinpaikan alue voitiinkin kattaa huomattavasti tarkemmin.

Molempien kaivausten piirtäjänä toimi FM Petteri Pietiläinen, tutkimusavustajana ensimmäisenä kesänä fil.yo Anu Lempiäinen ja toisena kesänä fil.yo Esa Hertell. Kaivajina olivat vuonna 2001 arkeologian opiskelijat John Lagerstedt, Hanna Suisto, Mikko Suha ja Riina Mäki. Kaivauskertomuksen vuoden 2000 kaivausten osalta laati FK Päivi Kankkunen ja vuoden 2001 osalta alustavasti FM Petteri Pietiläinen. Kaarlo Katiskoski kirjoitti vuoden 2001 kaivauksen kertomuksen keväällä 2003.

Helsingissä, 27.2. 2004

Päivi Kankkunen

Kaarlo Katiskoski

SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Pieksämäen maalaiskunnan Marketanhiekan kivikautinen asuinpaikka sijaitsee maalaiskunnan kirkosta noin 11 km linnuntietä kaakkoon Iso-Naakkima -järven pohjoisrannalla. Rantaan muodostuu pienehkö rannansuuntainen harjanne (noin 400 m pitkä), jonka pohjoispuolella on harjannetta matalampi, soinen Marketankorpi. Harjannousee alueen länsiosassa korkeaksi suppia sisältäväksi kankaaksi, jonka järven puoleinen noin kymmenmetrinen rinne on jyrkkä. Ranta Marketanhiekalla on hienoa hiekkaa ja hyvin matala ja rannassa on lisäksi pieniä hiekkasärkkämuodostumia.

Alueen länsiosassa, edellä mainitun korkean kankaan juuren itäpuolella, särkkäalue laajenee taskuksi, jossa rantavallin takana ja suon välissä oleva alue on tasaista. Tämän alueen itäreunalla on koskematon, tyypillinen asumuspainanne, kooltaan noin 7x8 m painanteen vallin ulkoreunoista mitaten; siihen järvenpuoleisella eteläsivulla liittyvä eteinen on kooltaan noin 2x1,5 m. Harjanteelle muodostuu myös pienehköjä terassitasanteita.

Kasvillisuus sekä särkällä että sen takaisella suoalueella on nuorta mäntyä, mainitulla korkealla kankaalla puolestaan harvaa suurikokoista männikköä. Aluskasvillisuus on kulutukselle herkkää kuivan kankaan kasvustoa, paikoin pelkkää jäkälää. Marketanhiekkaa käytetään leiriytymispaikkana, mutta valitettavan usein käynnin jäljet jäävät rannalle näkyviin.

Saman järven luoteisrannalla on toinenkin kivikautinen asuinpaikka noin puoli kilometriä Marketanhiekasta länteen, Kaivannonhiekka.

KAIVAUSTEKNIikka

Marketanhiekan alueelle, lähinnä harjanteen päälle, kaivettiin neliömetrin suuruisia koekuoppia. Näitä ei kuitenkaan laitettu koordinaatistoon vaan ne sijoitettiin maaston mukaan edullisimmille kohdille. Koekuoppia avattiin 10 (numerointi 1-10 vuonna 2000) kappaletta ja ne keskitettiin alueen itäosaan sinne suunnitellun saunan paikalle (1-7, 9). Läntiset koekuopat (8 ja 10) sijoittuivat edellisistä noin 140 m länteen. Kaivaukset keskittyivät siis kahdelle alueelle paikalle suunniteltua maankäyttöä ajatellen.

Koekuopista poistettiin lapiolla turve, jonka jälkeen niitä kaivettiin pääsääntöisesti 10 cm:n kerroksissa puhtaaseen, löydöttömään pohjamaahan. Löydöt otettiin talteen 10 cm:n kerroksissa. Kaivauksella ei käytetty seula.

Koekuopista nrot 2 ja 3 piirrettiin tasokartat ja niissä havaitut rakenteet valokuvattiin, jonka jälkeen rakenteet peitettiin muovilla ja koekuopat peitettiin. Tasokartat on piirretty mittakaavaan 1:10.

Kaivaukselle siirrettiin korkeus Iso-Naakkiman pinnasta 28.7.2000, (klo 10.20.) Peruskarttaan merkitty järven korkeus on 111, 2 m mpy. Korkeus kiinnitettiin suureen maakiveen pohjoisen suoalueen reunalla, kivi on merkitty yleiskarttaan. Kiveen merkityn korkeuskiintopisteen korkeus on 113,40 m mpy.

Vuoden 2001 tutkimuksissa koekuopat sijoitettiin maastoon suhteellisen tasaisesti noin 10-15 m:n välein siten, että koko rannan suuntaisen harjanteen ja mäen juurella olevan tasanteen alue saataisiin kattavasti tutkituksi. Kuopituksen itä-länsi -suuntainen pituus oli noin 300 m. Alueelle kaivettiin 44 kpl. yhden neliömetrin suurista koekuoppaa (koekuopat 11-54). Niiden järjestysluku paljastaa samalla kuoppien kaivuun aloittamisjärjestyksen ja suunnan: Alueella edettiin edellisvuoden tutkimusten pääpainoalueelta itäosassa kohti länttä ja - tutkimusajan antaessa myöten - vähitellen myös takaisin ja kuoppaverkostoa täydentäen.

Kaivauskerrosten paksuus oli 5 cm. Seulaa ei ollut käytössä. Koekuopista 51 ja 53 vaaittiin, piirrettiin ja valokuvattiin tasot sekä piirrettiin profiilit. Koekuopista 13 ja 39 otettiin valokuvat ja piirrettiin profiilikartat. Tasokartat ovat mittakaavassa 1:25 ja profiilikartat mittakaavassa 1:10.

Marketanhiekan asuinpaikalta vaaittiin myös viisi korkeusprofiilia, jotka ovat piirrettyinä kartalle s.

TUTKIMUSTULOKSET

Vuoden 2000 koekuopissa 1-3, 6, 8 ja 9 havaittiin kulttuurimaata. Löydöttömiä olivat kuopat 4, 5 ja 10. Koekuoppien perusmaaperä oli lähes kivetön, hieno hiekka.

Kaivausvuonna 2001 selvempiä kulttuurimaahavaintoja tehtiin koekuopista 12,13, 25, 41, 43, 51 sekä 53. Epävarmempia kulttuuritoimintaan liitettäviä värjäytymiä oli lisäksi ainakin kuopassa 11, muuten löydöttömissä kuopissa 17 ja 18, sekä edelleen kuopissa 23, 32, 35, 37 sekä 50. Kulttuurimerkkejä oli siis eri puolilla tutkittua aluetta, ja näiden voidaan ajatella sijoittuvan 4-6 keskittymään, mutta rajojen osoittaminen erillisille muinaisjäännösalueille on varsin tulkinnallista.

Selvimmistä löytyneistä rakenteista mainittakoon vuoden 2000 koekuoppien 2 ja 3 kiveykset (mahdolliset tulisijat), sekä 2001 löydetyt tulisijat ja keittokiviin viittaavat kuopat

25 ja 39. Lisäksi aivan vuoden 2001 kaivauksen loppuvaiheessa löytyi kaksi todennäköistä punamultahautaa (koekuopat 51 ja 53).

Selvempiä kulttuurimerkkejä ja erityisiä huomioita

Vuoden 2000 tutkimukset

Koekuoppa 2 (kivirakenne)

Koekuopasta löytyi noin 25 cm:n syvyydeltä kivirakenne, jossa päällimmäisenä oli laakea kivi. Laakean kiven pinta alkoi näkyä noin 15 cm:n syvyydellä. Laakean kiven alle oli aseteltu rykelmä pienempiä kiviä ja sen vieressä oli kiviä ja nokimaata.

Rakenteesta poistettiin kivilaaka ja kiveys puhdistettiin, jonka jälkeen rakenne kuvattiin ja piirrettiin. Tämän jälkeen purettiin varovasti kiveystä ja rakenne tasattiin noin 30 cm:n syvyyteen mineraalimaan pinnasta. Kiveys jatkui edelleen koekuopan eteläprofiiliin. Rakenne vaikutti NE-suuntaiselta ja tässä suunnassa koekuopassa näkyvältä osaltaan 80 cm pitkä ja noin 40 cm leveä. Kivet olivat särmikkäitä, osin lohkeilleita ja yksi vaikutti käsitellyltä; niiden välissä oli punertavaa, jonkin verran hiilistä kulttuurimaata. Rakenteen pohjoispäädyssä oli pyöreähkö nokimaa-alue (30x35 cm), jossa oli myös hieman hiiliä. Tämän nokialueen pohjoisella reunalla saattoi kaivettaessa havaita pari pientä läikkää, jotka värjäisivät sormen keltaiseksi. Kysymyksessä saattoivat olla keltaokranhiput, joita ei kuitenkaan saatu dokumentoitua. Rakenteen koekuopan eteläkulmaan jatkuvassa osassa oli myös näkyvillä nokimaata, mutta sitä oli vain nimeksi keskellä olevassa kiveyksessä.

Nokialueen kaakkoiskulmalla oli suurehkon kolmiomaisen kiven vieressä pienempi kivi, jonka ympärille oli aseteltu pystyyn ohuita kiviliuskoja (kuvat 119221-22, dia 45719). Kiveyksestä saatiin yksittäinen saviastian pala, sen yläpuolisista kerroksista muutama kvartsi-iskos. Kiveyksestä otetusta hiilinäytteestä tehtiin analyysi (Hel-4579: 5210 +/- 90 BP).

Kivirakenne on mahdollinen tulisija, mutta siinä on piirteitä, jotka viittaavat myös hautauksen kivikatteeseen. Rakenteen käyttötarkoituksen selvittämisen edellyttäisi koko rakenteen tutkimista. Rakenne suojattiin muovilla ja peitettiin.

Koekuoppa 3 (kivirakenne)

Kiveyksen pinta havaittiin 15-20 cm:n syvyydellä mineraalimaan pinnasta mitaten. Kiveystä oli koekuopan keskivaiheilla ja kiveyksen vieressä, koekuopan kaakkoiskulmassa nokimaata. Noin kymmenen senttimetriä syvemmällä paljastui tiivis kiveys koekuopan kaakkoiskulmasta; kiveyksen välissä oli kulttuurimaata, ja nyt päinvas-toin kuin ylempänä kiveyksen luoteispuolella, jossa aiemmin oli ollut kiviä, oli nyt nokimaata (kuvat 119216 ja 119226, dia 45713).

Rakenne sijaitsee vain noin neljän metrin päässä koekuopan 2 kivirakenteesta, mutta on selkeästi erillinen rakenne. Kivet ovat tässäkin suurimmaksi osaksi varsin pieniä, lounaisreunassa aivan jauhoksi murentunut kivi. Koekuopasta löytyi kerroksesta 10-25 cm yhteensä neljä kvartsi-iskosta. Ajoitettu hiilinäytetulos oli 6240 +/-100 BP (Hel-4578).

Myös tämä rakenne suojattiin muovilla ja peitettiin.

Koekuoppa 7 (runsaslöytöinen keramiikka-alue)

Koekuoppa sijaitsee harjanteen suolle laskevassa rinteessä, koekuoppien 2, 3 ja 6 välittömässä läheisyydessä. Koekuopan maannos oli normaali, maaperä hienoa kivetöntä hiekkaa, mutta löytöinä saatiin 58 saviastian palaa, jotka ovat luettavissa tyypilliseen kampakeramiikkaan kuuluviksi.

Koekuoppa 8 (runsaalöytöinen kulttuurikerros)

Koekuoppa sijoitettiin asumuspainanteesta 12 m lounaaseen. Heti ohuen turpeen alla oli runsaasti saviastian palasia (Pöljänkeramiikkaa) sekä palanutta luuta. Koekuoppaa kaivettiin 8-10 cm:n syvyyteen, johon kaivaminen pysäytettiin. Kaivetun alueen pinta suojattiin muovilla ja kuoppa peitettiin.

Koekuoppa 9 (kulttuurikerroksen mahdollinen kiveys)

Koekuoppa sijaitsee harjanteen melko jyrkässä rinteessä, noin neljän metrin päässä koekuopasta 2. Koekuopan 9 itäprofiilissa, aina kaakkoiskulmaan asti, oli likamaa-alue, joka on keskimäärin 30 cm paksu, paksuimmillaan 55 cm. Likamaakerroksen keskivaiheilla oli profiilissa näkyvillä kiviä, vaikka koekuoppa oli muuten kivetöntä, hienoa hiekkaa. Koekuopan W-profiilissa on myös näkyvillä likamaakerros, joka ulottuu noin 30 cm:n syvyyteen. Löytönä saatiin ensimmäisestä kaivauskerroksesta kvartsi-iskos.

Vuoden 2001 tutkimukset

Koekuoppa 12

Koekuoppa 12 sijaitsi harjanteen päällä, asuinpaikka-alueen keskivaiheilla. Siinä oli selvästi punertavaa (palanutta) värjäymää kaakkoiskulmassa sekä pohjoisprofiilia vasten, syvimmillään pohjahiekkaan, noin 30 cm syvyyteen ulottuen. Löytöinä oli hieman palanutta luuta.

Koekuoppa 13 (peittyneet varhainen kulttuurikerros)

Asuinpaikan keskiosan alemmalla terassilla sijainnut koekuoppa, jossa pintamaannos oli normaali. Noin 20 cm syvyydestä kivennäismaan pinnasta lukien oli selvä punertava ja osin valkoiseksi palanut (?) kulttuurihorisontti, joka syvimmillään ulottui aina 55 cm:iin. Löytöinä saatiin runsaasti keramiikkaa ja palanutta luuta, kvartseja, piiesine ja mm. hiotun kivilajiesineen katkelma ja hiiltä. Peittyneet horisontti ajoittuneet kokonaan tai pääasiassa varhaiskampakeramiikkaan, joka lienee peittyneet vedennousun aiheuttamalla steriilillä hiekalla. Myös valtaosa kuopan luuaineistosta on veden hiomaa. Peittyneen kulttuurihorisontin hiiliajoitus korreloi varhaisen kampakeramiikan määrittämisen kanssa (Hel-4564, 6000 +/- 100 BP).

Koekuoppa 21 (löytöalue suonreunassa)

Koekuoppa oli suonreunan kosteassa maaperässä ja siinä oli voimakas kova ruoste-hiekkainen rikastumiskerros jo 15-20 cm syvyydessä. Löytöinä oli kvartseja, mm. -esine sekä kivilaji-iskoksia pintakerroksessa. Koekuoppa sijaitsi asuinpaikan länsiosassa alueella, jossa kapea harjanteen osa alkaa leventyä.

Koekuoppa 23 (eriaikaisia tuulieroosiopeitteisiä kulttuurihorisontteja)

Koekuoppa sijaitsi harjanteella, jossa oli jo pintakerroksesta lähtien kvartsilöytöjä, kuitenkin vailla havaittavaa kulttuurimaata. Tämän alla oli steriililtä vaikuttanut löydötön kerros. Uudelleen 5-6 kaivauskerroksessa (noin 20-30 cm syvyydellä) oli useampia löytöjä sekä palanutta hiekkaa koekuopan koillisnurkassa. Viimeksi mainittu tulkittiin tuulieroosion dyynimuodostuman peittämäksi vanhemmaksi kulttuurihorisontiksi. Karkea pohjahiekka alkoi 30-40 cm syvyydessä.

Koekuoppa 24 (muinainen rantakivikko)

Koekuoppa sijoitettiin yläterassilla sijaitsevan asumuspainanteen kohdalle rantatörmään, jyrkemmän laskun alle ja alemman törmän päälle. Selvää huuhtoutumiskerrosta eikä varsinkaan rikastumiskerrosta ollut. Maaperä oli lajittunutta karkeahkoa hiekkaa, jonka alla 30-40 cm syvyydessä oli pyöreiden kivien muodostama muinainen rantakivikkohorisontti.

Koekuoppa 25 (asumuspainanteen edustan kulttuurikerros)

Koekuoppa 25 asuinpaikan länsiosassa sijoittui tasaiseen maastokohtaan terassin reunaan ja noin 2 m alkavasta rantaan laskevasta rinteestä. Se sijaitsi asumuspainanteen kohdalla rannan puolella pienempänä painanteena erottuvasta ilmeisestä asumuksen kulkuaukosta 3-4 m lounaaseen. Tässä oli pintakerroksissa (2-3) pääosin palaneiden kivien muodostama kerros, joka kattoi lähes koko kuopan jatkuen lännen suuntaan profiilissa. Mahdollisesti kiveys on asumuksesta peräisin olevaa heittokivikkoa. Kiveyksen alla oli värjäytynyttä kulttuurimaata aina 20-25 cm syvyyteen, minne asti pinnasta alkanut löydöllinen horisonttikin pääosin ulottui. Löytöinä oli runsaasti erityisesti palanutta luuta. Lisäksi kuopassa oli kvartsi-iskoksia, mahdollinen hioimen kappale ja pala purupihkaa.

Koekuoppa 26 (kulttuuriperäinen ? kivihorisontti)

Tämä koekuoppa aivan rantaluiskan reunassa sijoittui 7-8 m edellisestä runsaslöytöisestä kuopasta (25) kohti länsilounasta. Siinä ei ollut varsinaisia kulttuuritoiminnan merkkejä, lukuun ottamatta mahdollisesti asumuspainanteen vaiheilla olleeseen kulttuuritoimintaan liittyvää 10-15 cm syvyydessä ollutta horisonttia, jossa oli muutamia lapsen nyrkin kokoisia kiviä. Se oli muuten hienoa hiekkaa ja hietaa aina tutkittuun 60 cm maksimisyvyyteensä saakka.

Koekuoppa 29 (sisämaan löytöalue)

Koekuoppa asuinpaikan länsiosassa. Se sijaitsi n. 15 m sisämaahan tällä kohdalla sijaitsevasta rantatörmän reunan korkeammasta harjanteesta, sitä alempana. Maaperä alueella on hietaa. Koekuopassa havaittiin häiriöitä, mm. vanha maan pintakerros n. 15 cm nykyisestä. Nämä lienevät merkkejä tuulenkadoista alueella, joita oli alueella

myös maanpäälle erottuvina epämääräisinä vajoamina. Kuitenkin tästä melko kaukana rantamuodostumasta sijaitsevasta koekuopasta saatiin myös löytöjä, mm. kvartsi-kaavin ja -veitsi, sekä joukko -iskoksia.

Koekuoppa 30 (asumuspainanteen suon puoli)

Tämä koekuoppa sijoittui muutama metri asumuspainanteesta pohjoiseen, sen suon puolella. Pintakerroksessa oli muutamia kvartsi-iskoksia.

Koekuoppa 32 (itäosan eroosiovaikutteisia kulttuurimerkkejä)

Koekuoppa harjanteella asuinpaikan itäosassa, jossa harjanne sangen kapea ja myös pohjoispuolen "takasivultaan" jyrkkäprofiilinen. Tässä havaittiin kaksi erilliseltä vaikuttavaa kulttuurihorisonttia, tosin löydöiltään samantapaista (kvartsia, savias-tianpaloja asbestisekoitteella ja ilman) löytökerrosta, yhtäältä pinnassa (1-2 krs.) ja toisaalta 5:ssä kaivauskerroksessa (à 5 cm). Maannoksen vaikeaselkoisuus voi selittyä dyynimuodostuman aiheuttamalla häiriöllä, pintakerroksen kivennäismaa oli lisäksi kuivuneena erittäin hienoa. N. 55-60 cm syvyydessä oli lisäksi vaalea huuhtoutunut tai palanut ?, kuitenkin löydötön hiekkahorisontti ruostemaan päällä.

Koekuoppa 34 (havainto peittyneestä horisontista)

Tämä kuoppa sijoittui rikaslöytöisen ja peittyneen kulttuurikerroksen sisältäneen kuopan 13 lähelle, siitä 7-8 m WSW, samalle "alaterassille". Nykyisestä maanpinnasta 15 cm syvyydellä erottui alempi varhaisempi pintahorisontti huuhtoutumis- ja rikastumiskerroksineen. Ilmeisesti tämä osoittaa samaa horisonttia, joka koekuopassa 13 sisälsi runsaasti ainakin varhaiskampakeraamisia kulttuurijälkiä. Kuoppa oli kuitenkin löydötön.

Koekuoppa 37 (itäisin löydöllinen koekuoppa)

Itäisin kaivetuista koekuopista sijoittui runsas 5 m lounaaseen alueelle johtavan metsätien päätepisteen kääntöpaikasta, harjanteen rantaan viettävään rinteeseen. Muutamit kvartsilöydöt tulivat heti turpeen alaisesta kivennäismaasta ja maannoksen rikastumiskerroksessa oli punertavaksi kulttuuriperäiseksi värjäytymäksi tulkittavaa.

Koekuoppa 38

Kuoppa sijaitsi rantatörmän harjanteen takana sisältäen luontaiseksi tulkittavia maa-perähäiriöitä hienossa hiekka/hietamaassa, mutta myös muutamia kvartsi-iskoksia.

Koekuoppa 39 (länsiosan liesikiveys ym. kulttuurikerroshavaintoja)

Koekuoppa sijoittui alueen länsiosan harjanteen järvenpuoleiselle laelle, n. 10 m järven soistuneesta rantalinjasta, karkeaan moreenimaahan. Koekuopan luoteiskulmauksessa oli liesimäinen rakenne, joka varsinaisesti alkoi erottua n. 20 cm kivennäismaasyvytydessä ja jonka pohja ulottui n. 50 cm syvyyteen. Soikeahko kivinen likamaa-alue oli siten varsinaisesti n. 20-30 cm vahvuinen. Rakenteen päällä oli havaittavissa heikompi, noin 10 cm:n paksuinen likamaakerrostuma, joka rajautui yläpinnastaan huuhtoutumiskerrokseen. Myös puhtaassa hiekassa oli jonkin verran kiviä. Rakenteen yhteydestä löydettiin saviastianpaloja, kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta.

Koekuoppa 40

Tässä edellisestä n. 10 m päähän lännen suunnassa korkeamman kankaan nousun alla sijainneessa oli muutamia pintalöytöjä.

Koekuoppa 41

Koekuoppa sijoittui alueen länsiosaan, rantatörmän harjanteen taakse sisämaahan. Pintakerroksissa oli muutamia kvartseja, palanutta luuta, kulttuurimaata ja muutamia kiviä, joiden joukossa oli myös palaneita, mutta jotka eivät muodostaneet ainakaan erityistä säännöllistä rakennetta.

Koekuoppa 43 (läntisen rinnekankaan eriaikaisia ? kulttuurihorisontteja)

Tämä koeruutu oli yksi läntisimmistä alueella ja sijoittui länttä kohti nousevan korkeamman kankaan rinteeseen ja lähelle rantatörmää. Maannosprofiili oli vaikeaselkoinen sisältäen kaksoismaannoksen, jossa alemman yhteydessä rikastumiskerros oli osin punertavaksi värjäytynyttä kulttuurimaata. Löytöjä oli sekä pintakerroksista että alempaan horisonttiin liittyvinä kaivauskerroksista 4-5. Mahdollisesti löytökerrokset ovat eriaikaiset ja vanhempi heikko kulttuurihorisontti on peittynyt eroosion vaikutuksesta.

Koekuoppa 46

Aivan koekuopitetun asuinpaikka-alueen länsiosassa, ylhäällä kankaan rinteessä, sijainnut kuoppa, jossa oli havaittavissa kaksoismaannosta, mahdollisesti tuulenkaatojen aiheuttaman tai muun rinteeseen pintamaan siirtymisen seurauksena. Koekuoppa sisälsi muutamia kvartseja sekä palaneen luunpalan (1-3 krs.). N. 5 m itään alempana rinteessä sijainneen kuopan 45 syvältä tulleet löydöt selittyvät samalla tavalla.

Koekuoppa 51 (keskialueen läntinen mahdollinen punamultahauta)

Koekuoppa asuinpaikka-alueen keskivaiheilla harjanteen reunalla. Normaalin pintamaannoksen alla oli puhtaasta vaaleasta pohjahiekasta erottuva itä-länsisuuntainen soikea 10-15 cm:n levyinen ja 10-30 cm:n paksuinen punamultaläikkä 40-80 cm:n

syvyydellä mineraalimaan pinnasta. Punamultaläikän esilletuloa edelsi pientä hiili-partikkelia sisältävä alue. Läikkä jatkui koekuopan itä- ja länsiprofiileihin. Siten se oli maanpinnan korkeuskäyrien suuntainen. Läikän eteläpuoleen liittyi noin 20 cm:n levyinen osin heikomman punamullan värjäämä tai hiekkakerrostuma osoittaen luontaisen kerrostumisen häiriötä. Tämä punamultaa sisältävä häiriö erottui perusmaasta itä-länsi -suuntaisena. Kahta kvartsi-iskosta lukuun ottamatta läikkä oli löydötön. Siitä löytyi lisäksi pieniä puuhiilipartikkeleita, joista 80 cm syvyydestä saadusta näytteestä tehtiin hiiliajoitus, jonka tulosta voi pitää ongelmallisena (näyte Hela-539, 2195 +/- 75 BP). Selvien löytöjen puutteesta huolimatta läikän todennäköisimpänä tulkintana on punamultahauta, mutta tämän vahvistaminen olisi edellyttänyt kaivausalueen laajentamista, mihin ei ollut mahdollisuutta. Hiilien sinänsä voi ajatella osoittavan maaperän muinaisen kumentumisen ja siinä olleen rautaoksidin punertumisen. (ks. kartat s.)

Muulla alueella havaitut merkit tuulieroosiosta (dyynimuodostumista) ja vedennousta voivat osaltaan vaikuttamassa tämänkin.

Koekuoppa 52

Koekuoppa sijoittui alueen keskivaiheille harjanteen suon puolelle lähelle soistuneen alueen reunaa. Maannos vaikutti normaalilta, mutta pinnasta 20 cm syvyyteen tuli muutamia kvartsilöytöjä.

Koekuoppa 53 (keskialueen itäinen mahdollinen punamultahauta)

Koekuoppa 53 sijoittui niin ikään alueen keskivaiheille, koekuopasta 51 n. 35 m ENE. Sen pinnassa oli normaali maannos, jonka pinnasta löytyi yksittäinen kvartsi-iskos. Noin 30 cm syvyydestä alkaen havaittiin 10-20 cm:n levyinen ja 5-10 cm:n paksuinen lounais-koillis -suuntainen punamultaläikkä vaihdelle aina n. 60 cm:n syvyydelle mineraalimaan pinnasta. Läikkä oli ohuempi, rajoiltaan epämääräisempi ja suunnaltaan erilainen, kuin koekuopassa 51 havaittu. Läikkä oli leveyssuunnassaan kallellaan kohti kaakkoa, kuten sen löytöyhteydessä olleet karkean hiekan, soran ja hiedan puhtaat lajittuneet linssitkin, kaikki osoittaen yhteistä maaperähäiriötä, mahdollista punamultahautakuoppaa ja sen sortumaa. Häiriön pituussuunta ei ollut aivan lähes itä-länsi -suuntaisten korkeuskäyrien suunnassa. Itse läikkä oli löydötön, mutta siinä oli koekuopan 51 läikän tapaan puuhiilihiilipartikkeleita, jotka talletettiin ajoitusnäytettä varten. Ehdotonta varmuutta rakenteen tulkinnalle punamultahaudaksi ei saatu sen päätyjen jäädessä löytymättä. Se osoittaa kuitenkin asuinpaikalla olevan selvästi kaivettu pitkänomaisen punamultaa sisältävän kuopan.

Koekuoppa 54 (suokuoppa)

Tämä koekuoppa sijoitettiin alueen itäosaan, kapean harjanteen sisämaan puolelle laskevaan maastoon, suon reunaan. Pintaturpeen paksuus vaihteli 30-50 cm välillä (S-N), minkä alla oli maatuneen aineksen sekainen hiekkainen huuhtoutumiskerros, niin ikään kallellaan kohti suota (pohjoista) 20-30 cm koekuopan 1 m matkalla. Tä-

män hiekan pinnassa oli isompi kvartsinoduuli, jossa oli iskennän jälkiä. Pohjakerros oli tummanruskeaa rikastunutta ja kovaa hienohiekkaista suoanturaa (aina 60 cm).

Suonturpeen mittauksia sekä arvioita muinaismaisemasta ja vedenkorkeuksista

V. 2001 tehtiin asuinpaikan länsiosan pohjoispuolelle suohon muutamia tarkistuskuoppia suoturpeen paksuuden ja kivennäismaan aseman havaitsemiseksi. Havainnot tehtiin linjalla asumuspainanteen N/NNW-puolella. Koekuopasta n:o 30 n. 8 m pohjoiseen suoturpeen paksuus hiekan päällä oli n. 10 cm, tästä edelleen 12 m pohjoiseen n. 15 cm, mutta 10 m kohti NNW turpeen paksuus oli jo 60 cm. 20 m edelleen suuntaan NNW olleen syvän hiljattain kaivetun suo-ojan profiilissa turpeen paksuudeksi mitattiin jo 150 cm. Soistumisen ajankohta ja vaiheet jäivät mittauksilla luonnollisesti selvittämättä, mutta tarkoituksena oli karkeasti havainnoida asuinpaikan maaston muotoja. Mittausten perusteella voi arvioida, että asuinpaikan muinainen sijainti kannaksella ja kannaksen läntisellä leventymän kankaalla lienee ollut nykyistä korostuneempi, kun sen voi arvioida sijainneen kahden avoimen järviaaltaan välissä. Mikäli suon pinta osoittaa likimainkaan soistuneen muinaisaltaan vedenpinnan korkeutta, se lienee ollut n. 1-1,5 m Iso-Naakkiman nykypintaa (111,2 m mpy.) ylempänä. Toisaalta havainnot alaterassilla osoittanevat myös Iso-Naakkiman pinnan käyneen ainakin tulvahuipussaan 113 m vaiheilla. Tuossa vaiheessa kannas lienee kapeimmillaan ollut vain 10-15 m.

LÖYDÖT

Löytöaineisto alueelta ei - osin paikan koekaivausluonteen seurauksena - ollut kovin mittava, mutta sijoittumiseltaan mielenkiintoinen osoittaen myös asuinpaikan useampia arkeologisesti määritettäviä käyttövaiheita.

Löytöaineisto (KM 32467:1-23 ja KM 32719:1-127)

kaivausvuosi	2000	2001
saviastian paloja	112 kpl	130 kpl
kvartseja	17 kpl	183 kpl
joista esineitä		5 kpl
kivilaji-iskoksia		8 kpl
joista esineen katkelmia		3 kpl
pii-iskoksia		1 kpl
palanutta luuta	n.7 g	n. 332 g
palanutta (puru)pihkaa		n. 1 g

Vuoden 2000 kaivausten 10:stä kuopasta 4,5 ja 10 olivat löydöttömät..

V. 2001 kaivetuista kaikkiaan 54:stä koekuopasta vain 15-16 oli löydöttömiä.

Kuopituksella ei myöskään voitu osoittaa selvää aluetta, josta kulttuurimerkit puuttuisivat. Löytöjen perusteella asuinpaikka kattoi siten n. 290 m pituuden Iso-

Naakkiman rannan suuntaisesti. Lännessä viimeisten löydöllisten koekuoppien voi kuitenkin topografisten seikkojen perusteella katsoa osoittavan asuinpaikan rajaa. Idän suunnassa on asuinpaikan mahdollinen jatkuminen pitemmällekin mahdollista.

Kvartsit olivat yleisin ja tasaisimmin levinnyt löytölaji. Ensimmäisen kaivausvuoden kvartsilöydöt olivat vähäiset. Eniten kvartsi-iskoksia löytyi koekuopasta 13, yhteensä 25 kpl. Myös koekuopista 11, 23, 25 ja 29 löytyi runsaammin iskoksia. Lisäksi kvartsiesineitä löydettiin ainakin koekuopasta 13 (retusoitu esine), 21 (kaavin), 25 (ainakin käyttöjälkinen iskos), 29 (kaavin sekä veitsi), ja koekuopasta 43 (kaavin). Kuopassa 45 oli kvartsiitti-iskos.

Koekuopasta 13 löytyi pieni hiotun kivilajiesineen katkelma sekä 2 iskosta. Myös koekuopista 21 ja 25 löytyi kivilaji-iskoksia, jälkimmäisestä myös kaksi katkelmaa samasta esineestä, mahdollisesti hioimesta. Koekuopan 13 peittyneessä kulttuurihorisontissa oli myös yksi piiesineen (tai serti-) (kaapimen) katkelma. Myös hiekkarannalla asuinpaikan itäosassa havaittiin pyöristynyt pii-iskos (oik. esine).

Löydetyt saviastianpalat sijoittuivat huomattavan harvoihin koekuoppiin. V. 2000 kaivauksissa keskialueen kuopissa 2, 6 ja 7 oli kivimurskasekoitteisia, osittain kampa- ja kuoppaleimallisia astianpaloja. Näistä yksittäinen pala oli kuopan 2 myös hiiliajoitetusta liesikiveyksessä (ks. näytteet). Astianpalat asumuspainanteen WSW-puolella (koekuoppa 8) sisälsivät runsaasti asbestisekoitteisia paloja. Keramiikka edustanee yhtäältä tyypillistä kampakeramiikkaa ja toisaalta Pöljänkeramiikkaa.

V. 2001 sekä asbestitonta että asbestisekoitetta sisältänyttä keramiikkaa oli samoissa koekuopissa sekä asuinpaikan länsi- että itäosassa (koekuoppa 39 lännessä ja 32 idässä). Todennäköisesti nämä kuuluvat edellä mainittuihin keramiikkavaiheisiin. Aivan yksittäinen astianpalanen oli myös kapean harjanteen kuopassa 20, asuinpaikan lännenpuoleisessa osassa.

Toisen kaivausvuoden aikana eniten keramiikkaa oli koekuopassa 13, josta kaikki määritettävä aineisto näyttäisi olleen varhaiskampakeramiikkaa, kaikkiaan 26 palaa, joista kaksi reunapaloja. Löytöhorisontista tehtiin myös hiiliajoitus, joka oli sopusuhteissa arkeologisten havaintojen kanssa (ks. näytteet). Veden pyöristämä asbestisekoitteinen astianpala myöhäistä (?) asbestikeramiikkaa löytyi hiekkarannalta asuinpaikan itäosasta.

Palanutta luuta löytyi erityisesti kahdesta koekuopasta (ks. tarkemmin v:n 2001 aineiston analyysi). Kuopan 13 peittyneestä kulttuurihorisontista, yhteensä 186 g (n. 850 fr.). Tästä koekuopasta löytyneet luut olivat selvästi kuluneita ja jauhoisia poiketen muualta löytyneistä. Toinen runsaslöytöinen kuoppa oli n:o 25 (n. 140 g/1265 fr.). Edelleen koekuopista 12, 39-43 ja 46 löytyi muutamia, enintään muutama kymmenen luufragmentti. Vuoden. 2000 kaivausten luuaineisto rajoittui noin 7:ään grammaan sijoittuen koekuoppiin 1, 6, ja 8.

Analyysit

Luuanalyysi

Vain kaivauksen 2001 (!) luuaineisto määritettiin (Kristiina Mannermaa, raportti kaivauksertomuksen liitteenä). Luuaineisto on pieni ja huonosti säilynyt. Tunnistettuja fragmentteja on kaiken kaikkiaan 13, joista enemmistö on kalojen luita. Tunnistettuja lajeja ovat hauki ja hirvi. Lisäksi aineistossa on tarkemmin määrittelemätön märehitjän luu (todennäk. *Alces alces*). Hirvimääritys saatiin alaterassin peittyneen varhaiskampakeramiiikkahorisontin yhdestä luunpalasta (kuoppa 13). Toinen varma määrittely on luunpalasta, joka löytöluettelon mukaan on keskialueen kuopasta 12, analyysin mukaan kuopasta 43 asuinpaikan länsiosasta. Myös *Ruminantia* koekuopasta 25 on todennäköisimmin hirvi.

Ajoitusnäytteet

Marketanhiekan tutkimuksiin liittyen lähetettiin analysoitavaksi neljä hiilinäytettä: koekuopista 2, 3, 13 ja 51 (2000-2001). Koekuopasta 2 näyte otettiin siinä olevasta kivirakenteesta, kuten myös koekuopasta 3 oleva näyte liittyy kivirakenteeseen. Kuopasta 13 otettu hiilinäyte on noin 40-45 cm:n syvyydessä olevasta puhtaiden hiekkakerrosten välissä olevasta kulttuurikerroksesta. Koekuopasta 51 hiilinäyte otettiin 80 cm:n syvyydeltä punamultaläikästä.

Keväällä 2002 saadut tulokset (ks. liite) osoittavat eriaikaista asutustoimintaa paikalla. Näytteistä kaksi, näyte 1, Hel-4564 = 6090 +/- 100 BP ja näyte 4, Hel-4578 = 6240 +/- 100 BP) osoittavat varhaiskampakeraamista asutusvaihetta paitsi alaterassilla, myös ylemmällä harjanteella. Viimeksi mainitulla alueella hiilinäyte 3 (Hel-4579 = 5210 +/- 90 BP) ajoittui tyypillisen kampakeramiiikan vaiheeseen. Ongelmallisin ajoitustuloksista on epäilemättä koekuopan 51 todennäköisen punamultahaudan näyte (2, Hela-539 = 2195 +/- 75 BP). Ajoituskontekstia sinänsä - hiilipartikkeleja punamultaläikässä 80 cm syvyydessä, jossa oli myös pari kvartsi-iskosta - voi pitää luotettavana. Oletuksena oli haudan kuuluminen neoliittiseen vaiheeseen, eikä vasta näytteen viittaamaan varhaismetallikautiseen yhteyteen.

Yhteenveto

Pieksämäen maalaiskunnan Marketanhiekan kivikautisella asuinpaikalla selvitettiin asuinpaikan laajuutta kahtena kesänä loma-asunnon rakennussuunnitelmien vuoksi. Asuinpaikan länsiosassa on yksi maanpinnalle erottuva asumuspainanne. Kaivauksissa todettiin lisäksi useampia kivirakenteiden, lähinnä tulisijojen jäänteitä, sekä kaksi mahdollista punamultahautaa.

Marketanhiekan kivikautisen asuinpaikan rakenteet ja löydöt näyttäisivät kuuluvan useampaan eri asutusvaiheeseen. Harjanteen alemmalla terassilla sijaitsevasta koekuopasta 13 löytyneet varhaiseen kampakeramiiikkaan kuuluvat saviastian palaset yhdessä muun löytöaineiston (kvartsit) kanssa osoittaa asuinpaikan varhaisinta todettavaa asutusvaihetta, joka on peittynyt vedennousun tulvahiekkakerrokseen, mitä myös horisontin jauhoiset, veden kuluttamat luut osoittavat. Myös hiiliajoitus tuki

havaintoa. Toisen hiiliajoituksen mukaan myös harjanteen päällä ollut kivirakenne ajoittuisi jo varhaiskampakeraamiseen vaiheeseen.

Harjanteen päältä asuinpaikan itäpuoliskosta löytynyt tyypillinen kampakeramiikka muodostanee keskisen asutusvaiheen. Täällä sijainnut toinen kivirakenne, ilmeisesti liesikiveys, ajoittuu hiiliajoituksen mukaan lähinnä tyypilliseen kampakeramiikkaan. Kampaleimallista asbestisekoitteetonta keramiikkaa, ilmeisesti niin ikään tyypillistä kampakeramiikkaa, oli myös sekä alueen itä- että länsiosasta. Asumuspainanteen lähistöltä löytynyt Pöljänkeramiikka viittaa alueen myöhempään käyttövaiheeseen. Mahdollisesti samaan asbestisekoitteeseen keramiikkaperheeseen kuuluvat niin ikään asuinpaikan länsi- ja itäosasta löytyneet astianpalat. Myöhemmin todettua vaihetta edustavat ylhäällä harjanteella havaitut punamultakuviot, mahdolliset haudat. Hiiliajoituksen mukaan ne ovat viimeisiltä vuosisadoilta ennen ajanlaskun alkua.

Todennäköisesti asuinpaikka on muinoin - ainakin varhaisessa vaiheessaan - sijainnut kahden järviaaltaan välisellä kannaksella. Myös Iso-Naakkimajärven pinta lienee ainakin tulviessaan noussut pari metriä (n. 113 m mpy.) nykyisestä korkeudesta.

Marketanhiekan kivikautinen asuinpaikka on täysin ehjänä säilynyt pitkäaikainen asuinpaikka, josta on löydetty myös kiinteitä rakenteita: asumuksen pohja, liesikiveyksiä ym. kivirakenteita sekä mahdollisia punamultahautoja. Kivikautinen asuinpaikka sijoittuu koko sille alueelle, johon lomarakentamista oli suunniteltu. Löytöjä ja kulttuurimaahavaintoja sisältäneen alueen pituus oli n. 290 m itäisimmän löydöllisen koekuopan ollessa samalla koko kaivauksen itäisin. Inventointikertomuksen mukaan asuinpaikan rannansuuntainen pituus olisi n. 400 m, minkä tarkistamiseen ei kuitenkaan voitu ryhtyä. Mikäli tulevaisuudessa rakennussuunnitelmat koskevat koekuopitetun alueen lähialueita järvenrannan suunnassa, tulee koetutkimuksin varmistaa ettei muinaisjäännös ulotu noille alueille.

Saadun tarkistamattoman tiedon mukaan asuinpaikan kaakkoispuolella sijaitsevasta Kimarinsaaresta olisi muinaiseen asuinpaikkaan viittaavia löytöjä. Saarella ovat niin ikään 1950-luvulla myös tuntemattomiksi jääneet henkilöt maanomistajaa tiedottamatta kaiveskelleet monin paikoin maaperää etsiessään aarretta, jonka tarinan mukaan Marketanhiekallekin nimensä antanut venäläinen ruhtinatar Marketta olisi muinoin kätkenyt saareen.

Luettelo kartoista

Yleiskartta 2000-2001 1:1000, A3
 Tasokartta koekuopasta 2, tasot 25 cm ja 30 cm, A3
 Tasokartta koekuopasta 3, tasot 20 cm ja 30 cm, A4
 Profiilikartta koekuopasta 13, etelä-, länsi- ja pohjoisprofiili, 1:10, A3
 Profiilikartta koekuopasta 39, länsi- ja pohjoisprofiili, 1:10, A3
 Tasokartta koekuopasta 51, tasot 9,10,11 ja 12, 1:25, A4
 Profiilikartta koekuopasta 51, länsi-, pohjois- ja itäprofiili, 1:10, A3
 Tasokartta koekuopasta 53, tasot 6, 8, 9, 10, 11 ja 12, 1:25, A3
 Profiilikartta koekuopasta 53, itä-, etelä- ja länsiprofiili, 1:10, A3
 Korkeusmalli. Vaaituslinjat koekuoppien 38, 17, 13, 31 ja asumuspainanteen kta A3

Negatiivit 2000 (kuvannut Päivi Kankkunen)

119209 Koekuoppa 2, kaivettu noin 30 cm, kuvattu lounaasta
 119210-12 Panoraamakuva tutkimusalueelle, kuvattu lännestä
 119213-15 Panoraamakuva tutkimusalueelta, kuvattu idästä
 119216 Koekuoppa 3, kaivettu noin 20 cm, mahdollinen tulisija, kuvattu idästä
 119217 Koekuoppa 2, kaivettu noin 25 cm, rakenne, jonka päällä laakakivi, kuvattu luoteesta
 119218 Koekuoppa 2, kaivettu noin 25 cm, rakenne, jonka päällä laakakivi, kuvattu luoteesta
 119219 Koekuoppa 2, kaivettu noin 25 cm, rakenne, jonka päällä laakakivi, kuvattu lounaasta
 119220 Koekuoppa 2, kaivettu noin 25 cm, rakenteen päällä ollut laakakivi poistettu, kuvattu lounaasta
 119221 Koekuoppa 2, kaivettu noin 26 cm, kuvattu koillisesta
 119222 Koekuoppa 2, kaivettu noin 30 cm, kuvattu pohjoisesta
 119223 Koekuoppa 2, kaivettu noin 30 cm, kuvattu lounaasta
 119224 Koekuoppa 2, kaivettu noin 30 cm, kuvattu lounaasta
 119225 Koekuoppa 2, kaivettu noin 30 cm, kuvattu koillisesta
 119226 Koekuoppa 3, kaivettu noin 30 cm, kuvattu lännestä
 119227 Koekuoppa 9, koekuopan länsiprofiili, kuvattu idästä

Diapositiivit 2000 (kuvannut Päivi Kankkunen)

45711 Yleiskuva tutkimusalueen itäpäähän, näkyvissä koekuopat 2,3,6 ja 7, oikealle laskee jyrkähkö rinne Iso-Naakkima järveen, kuvattu lännestä
 45712 Sama kuin edellä, mutta vain koekuopat 2 ja 3 sekä oikeassa laidassa koekuoppa 9 näkyvillä, taustalla, oikeassa ylänurkassa häämöttää Iso-Naakkima järvi, kuvattu lännestä
 45713 Koekuoppa 3, kaivettu noin 20 cm, mahdollinen tulisija, kuvattu idästä
 45714 Koekuoppa 2, kaivettu noin 25 cm, rakenne, jossa pienempien kivien päällä suuri laakea kivi, kuvattu lounaasta
 45715 Sama kuin edellä, mutta kuvattuna luoteesta
 45716 Sama kuin edellä, mutta laakea suuri kivi poistettuna, kuvattu lounaasta

- 45717 Koekuoppa 2, kaivettu noin 26 cm, kuvattu lounaasta
 45718 Koekuoppa 2, kaivettu noin 30 cm, kuvattu lounaasta
 45719 Sama kuin edellä, mutta lähempää kuvattuna

Negatiivit 2001 (kuvannut Kaarlo Katiskoski)

- 122517 Koekuoppaa 12 kaivetaan, taustalla koekuoppa 13, kuvattu koillisesta.
 122518 Koekuoppa 13, taso 40-45 cm, keramiikkaa ja luuta, kuvattu idästä.
 122519 Koekuoppa 25, taso 2, kuvattu kaakosta.
 122520 Koekuoppa 24, vanhaa rantakivikkoa, kuvattu kaakosta.
 122521 Yleiskuva rannasta, kuvattu idästä.
 122522 Koekuoppa 33, taso 70 cm, hiililäikkä, kuvattu lounaasta.
 122523 Koekuoppa 25, palanutta luuta ja kulttuurikerrosta, kuvattu lounaasta.
 (122524 Vetoketvele, pyyntikuopissa ihmisiä, kuvattu pohjoisesta.)
 122525 Koekuoppa 41, palanutta luuta ja kvartsia, kuvattu pohjoisesta.
 122526 Koekuoppa 39, liesikiveys, kuvattu kaakosta.
 122527 Yleiskuva Marketanhiekkaan päin, NE-SE
 122528 Yleiskuva rantaan päin, koekuoppa 24 etualalla, NE-E.
 122529 Koekuoppa 54 suolla, taso 40-50 cm, kuvattu lounaasta.
 122530 Yleiskuva, koekuoppa 53, kuvattu lännestä.
 122531 Koekuoppa 53, punamultahauta, taso 40 cm, kuvattu lännestä.
 122532 Koekuoppa 51, punamultahauta, taso 55 cm, kuvattu etelästä.
 122533 Koekuoppa 53, taso 45 cm, kuvattu lännestä.
 122534 Koekuoppa 51, taso 65 cm, kuvattu lounaasta.
 122535 Työkuva, Hanna Suisto kaivaa koekuoppaa 53.
 122436 Koekuoppa 53, taso 70 cm, kuvattu idästä.
 122537 Koekuoppa 53, itäprofiili.
 122538 Koekuoppa 53, länsiprofiili.
 122539 Työkuva, Esa Hertell ja Petteri Pietiläinen vaaitsevat koekuopan 53 profiilia.
 122540 Työkuva, Esa Hertell piirtää koekuopan 53 profiilia.
 122541 Työkuva, koekuoppaa 53 peitetään.
 122542 Ryhmäkuva. Kuvassa vasemmalta:
 Kaarlo Katiskoski, Riina Mäki,
 Esa Hertell, Hanna Suisto, John Lagerstedt,
 Mikko Suha ja Petteri Pietiläinen.

Diapositiivit 2001 (kuvannut Kaarlo Katiskoski)

- 48197 Koekuoppaa 12 kaivetaan, taustalla koekuoppa 13, kuvattu koillisesta.
 48198 Koekuoppa 13, taso 40-45 cm, keramiikkaa ja luuta, kuvattu idästä.
 48199 Koekuoppa 25, taso 2, kuvattu kaakosta.
 48200 Koekuoppa 24, vanhaa rantakivikkoa, kuvattu kaakosta.
 48201 Koekuoppa 13, taso 70 cm, hiililäikkä, kuvattu lounaasta.
 48202 Koekuoppa 25, palanutta luuta ja kulttuurikerrosta, kuvattu lounaasta.

- (48203 Vetoketvele, pyyntikuopissa ihmisiä, kuvattu pohjoisesta.)
48204 Koekuoppa 41, palanutta luuta ja kvartsia, kuvattu pohjoisesta.
48205 Koekuoppa 39, liesikiveys, kuvattu lounaasta.
48206 Yleiskuva Marketanhiekkaan päin, kuvattu lännestä
48207 Yleiskuva rantaan päin, koekuoppa 24 etualalla, kuvattu lännestä.
48208 Koekuoppa 54 suolla, taso 40-50 cm, kuvattu lounaasta.
48209 Koekuoppa 53, punamultahauta, taso 35 cm, kuvattu lännestä.
48210 Yleiskuva, koekuoppa 53, kuvattu etelästä.
48211 Koekuoppa 51, punamultahauta, taso 55 cm, kuvattu etelästä.
48212 Koekuoppa 53, taso 45 cm, kuvattu lännestä.
48213 Koekuoppa 51, taso 65 cm, kuvattu lounaasta.
48214 Työkuva, Hanna Suisto kaivaa koekuoppaa 53.
48215 Koekuoppa 53, taso 70 cm, kuvattu idästä.
48216 Koekuoppa 53, kuvattu lännestä.
48217 Koekuoppa 53, taso 75 cm, kuvattu idästä.
48218 Koekuoppa 53, taso 75 cm, kuvattu pohjoisesta.
48219 Koekuoppa 51, taso 80 cm, kuvattu etelästä.
48220 Koekuoppa 51, taso 80 cm, kuvattu idästä.
48221 Koekuoppa 53 länsiprofiili.
48222 Koekuoppa 53 itäprofiili.
48223 Työkuva, Esa Hertell piirtää koekuopan 53 profiilia.
48224 Työkuva, koekuoppaa 53 peitetään.

PIEKSÄMÄEN MLK MARKETANHIEKKA

Päivi Kankkunen 2000

Kaarlo Katiskoski & Petteri Pietiläinen 2001

YLEISKARTTA

mk 1:1000

piirt. Petteri Pietiläinen

50 m

■ 32 löydöllinen koekuoppa

□ 47 löydötön koekuoppa

○ painanne

— suo

△ taimikko

▽ kaislikko

■ hietikko

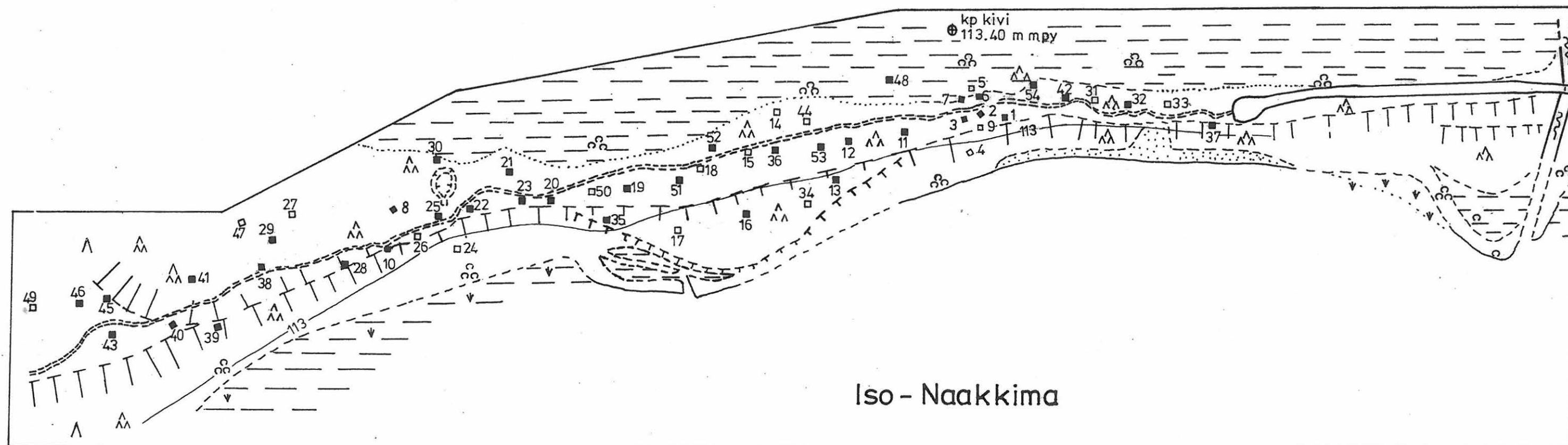
— polku

TTT terassi

~ oja

||| tie, siltarumpu

np

Iso - Naakkima

PIEKSÄMÄEN MLK MARKETANHIEKKA

Päivi Kankkunen 2000

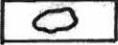

TASOKARTTA

KK 2, tasot 25 cm ja 30 cm

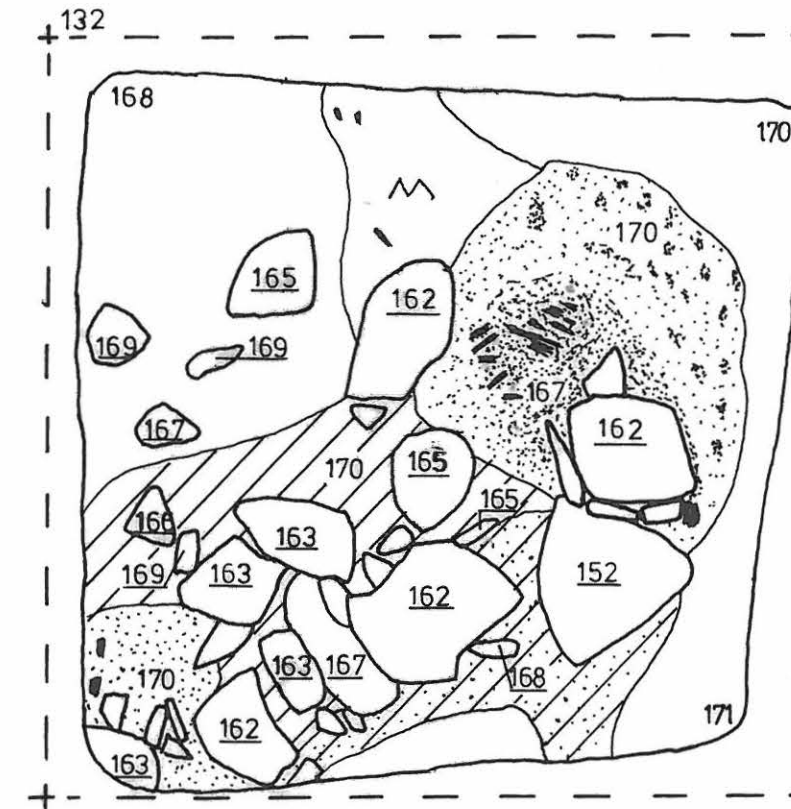
mk 1:10 50 cm

kp 114,12 m mpy(kanto) kojelukema 100

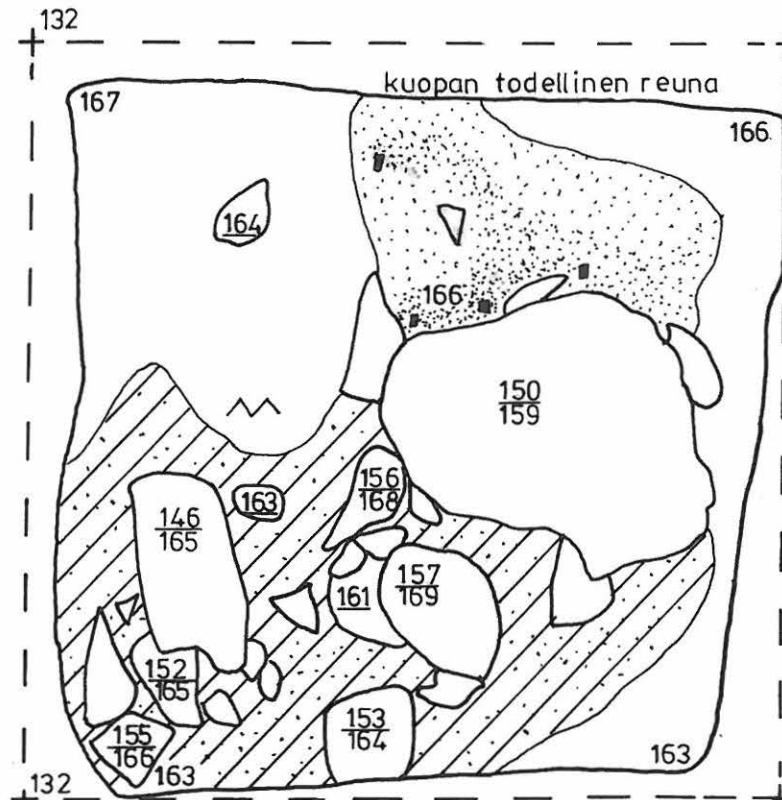
piirt. Petteri Pietiläinen

- punertava kulttuurimaa
- nokimaa, hiili
- ruostemaa
- kivi
- vaaleanruskea hiekka

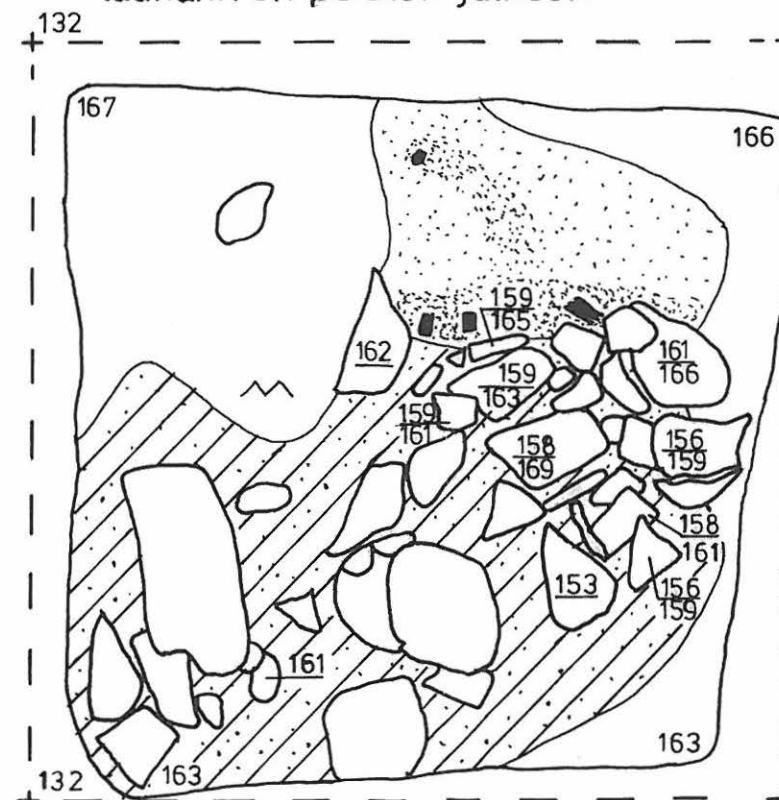
30 cm mineraalimaan pinnasta

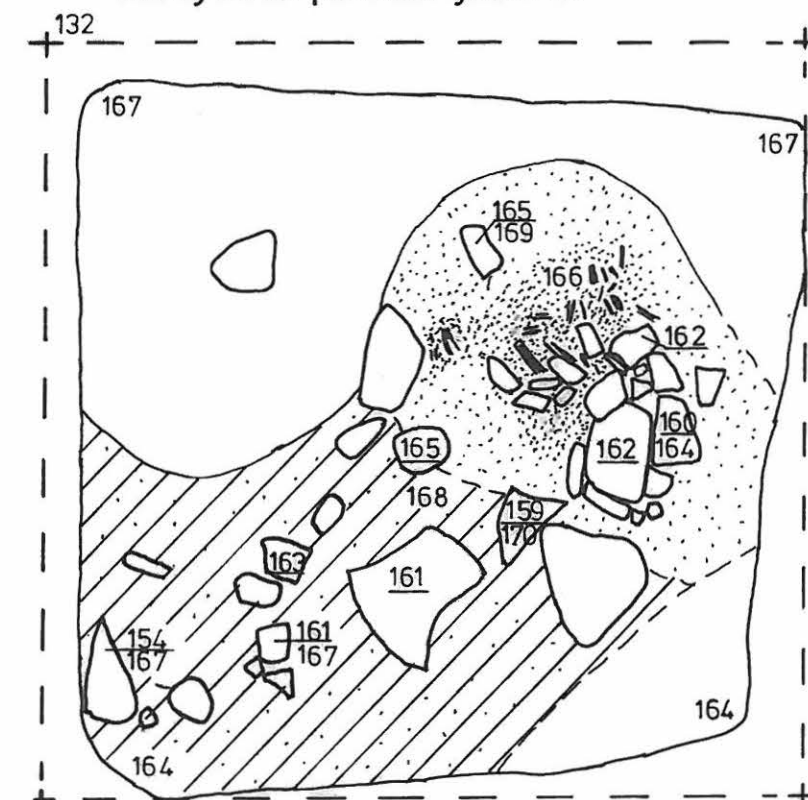
25 cm mineraalimaan pinnasta

taso 25 cm
laakakiven poiston jälkeen

25-26 cm
kiveyksen poiston jälkeen

PIEKSÄMÄEN MLK MARKETANHIEKKA

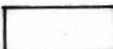
Päivi Kankkunen 2000

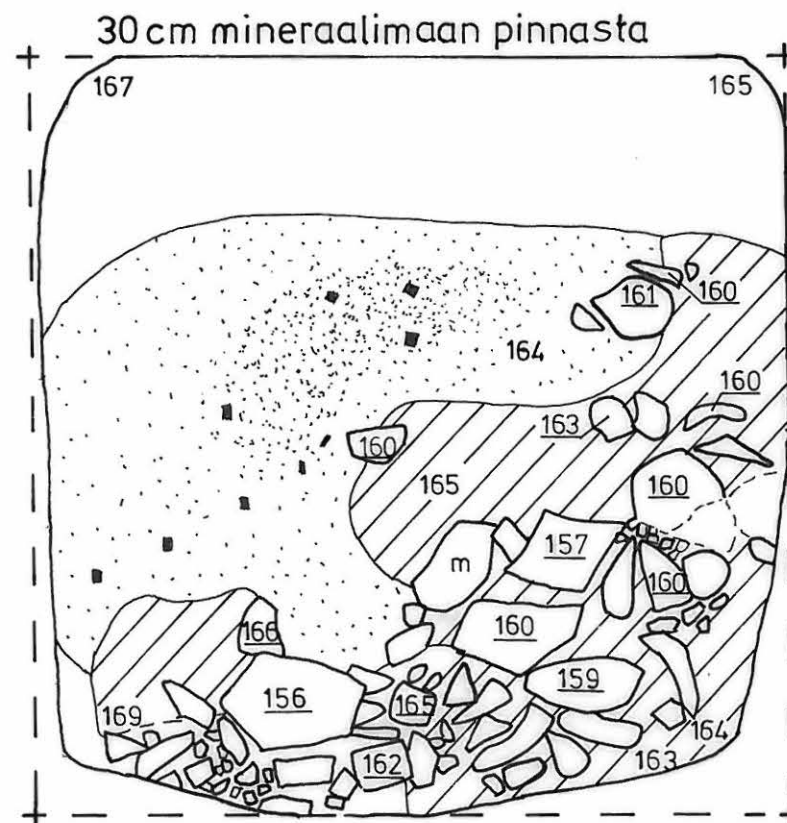
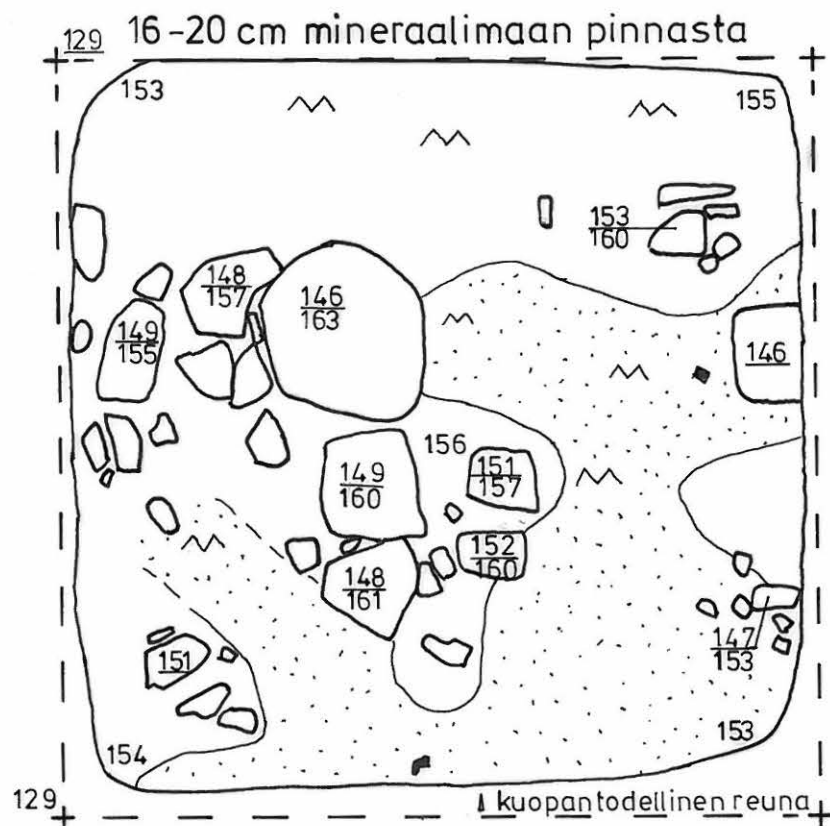
TASOKARTTA

KK 3, tasot 20 cm ja 30 cm

mk 1:10 50cm

kp kanto 114,12 m mpy kojelukema 100
piirt. Anu Lempiäinen, Petteri Pietiläinen

- likamaa
- nokimaa, hiili
- kivi, ruoste
- vaaleanruskea puhdas hiekka

PIEKSÄMÄEN MLK MARKETANHIEKKA
Kaarlo Katiskoski & Petteri Pietiläinen 2001

PROFIILIKARTTA

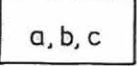
Koekuoppa 13

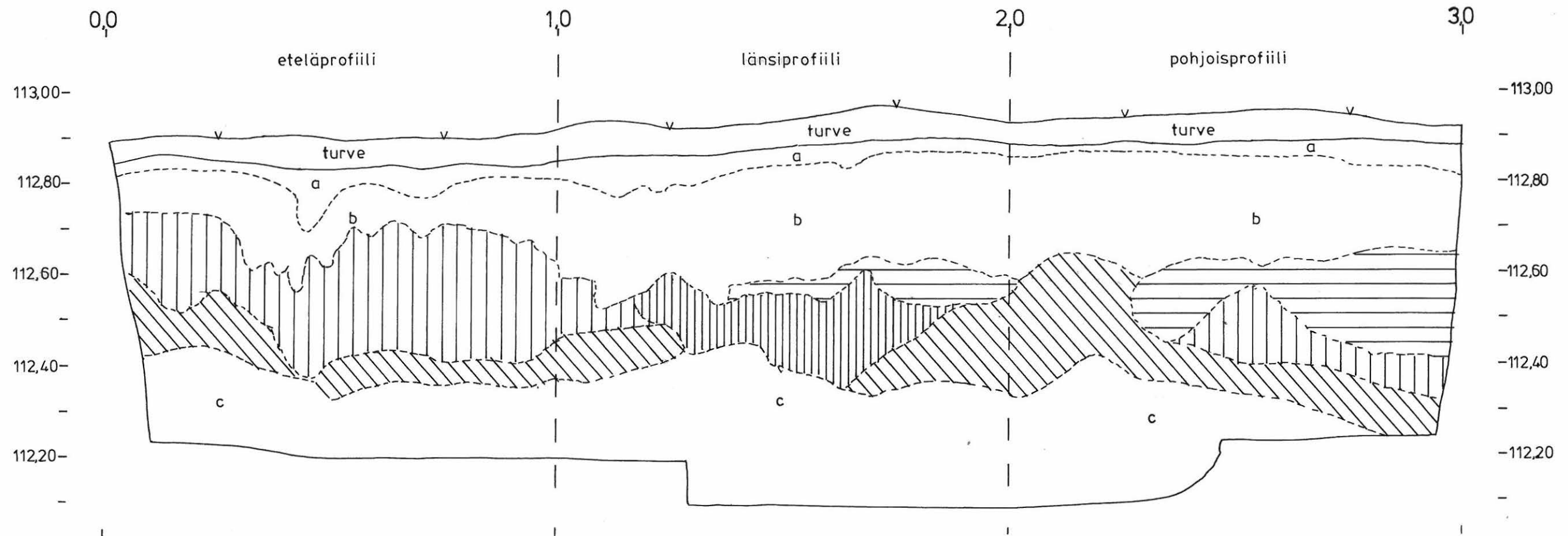
Etelä-, länsi- ja pohjoisprofiili

Mk 1:10 0,5 m

Korkeudet m mpy

Piirt. Esa Hertell

	punainen hiekka, tumma
	punainen, vaalea
	valkoinen hiekka
	kellertävä hiekka
	huuhtoutumiskrs, rikastumiskrs, pohjamaa

PIEKSÄMÄEN MLK MARKETANHIEKKA

Kaarlo Katiskoski & Petteri Pietiläinen 2001

PROFIILIKARTTA

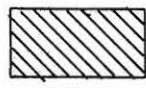
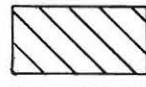
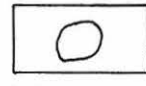
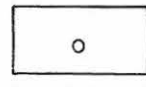
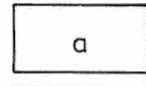
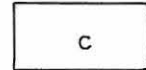
Koekuoppa 39

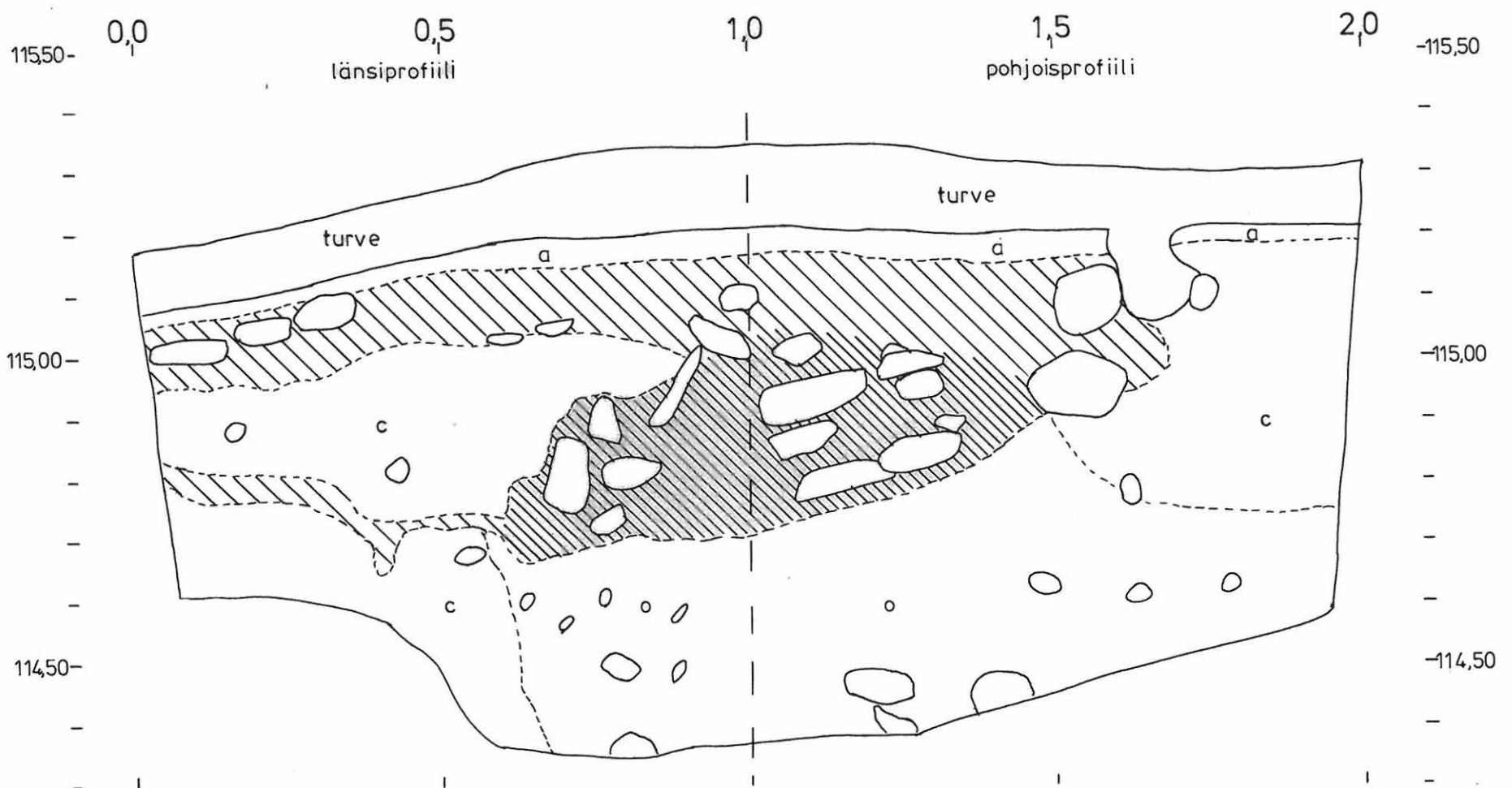
Länsi- ja pohjoisprofiilit

Mk 1:10 0,5 m

Korkeudet m mpy

Piirt. Esa Hertell

	tumma likamaa
	vaalea likamaa
	kivi
	oranssihiekkä, rikastumiskrsta muistuttava
	huuhtoumis + ohut rikastumiskrs
	pohjamaa

PIEKSÄMÄEN MLK MARKETANHIEKKA

Kaarlo Katiskoski & Petteri Pietiläinen 2001

TASOKARTTA

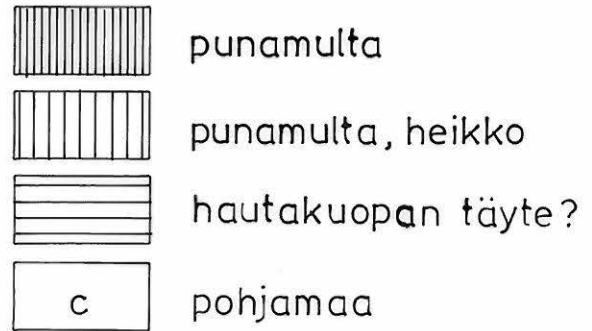
Koekuoppa 51

Tasot 9,10,11 ja 12

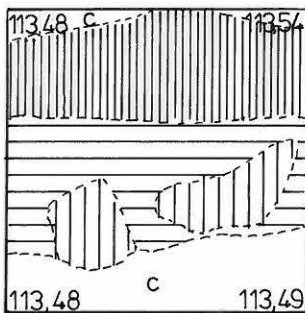
Mk 1:25 1m

Korkeudet m mpy

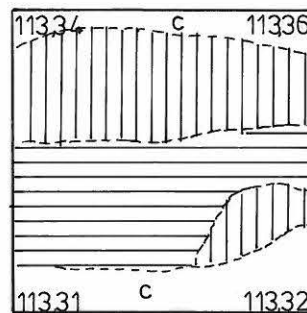
Piirt. Petteri Pietiläinen

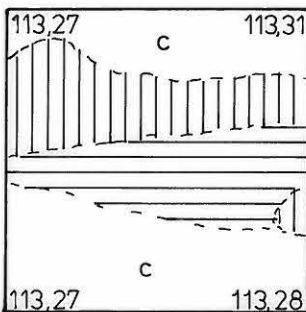
taso 9

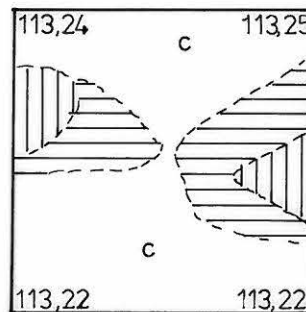
taso 10

taso 11

taso 12

PIEKSÄMÄEN MLK MARKETANHIEKKA

Kaarlo Katiskoski & Petteri Pietiläinen 2001

PROFIILIKARTTA

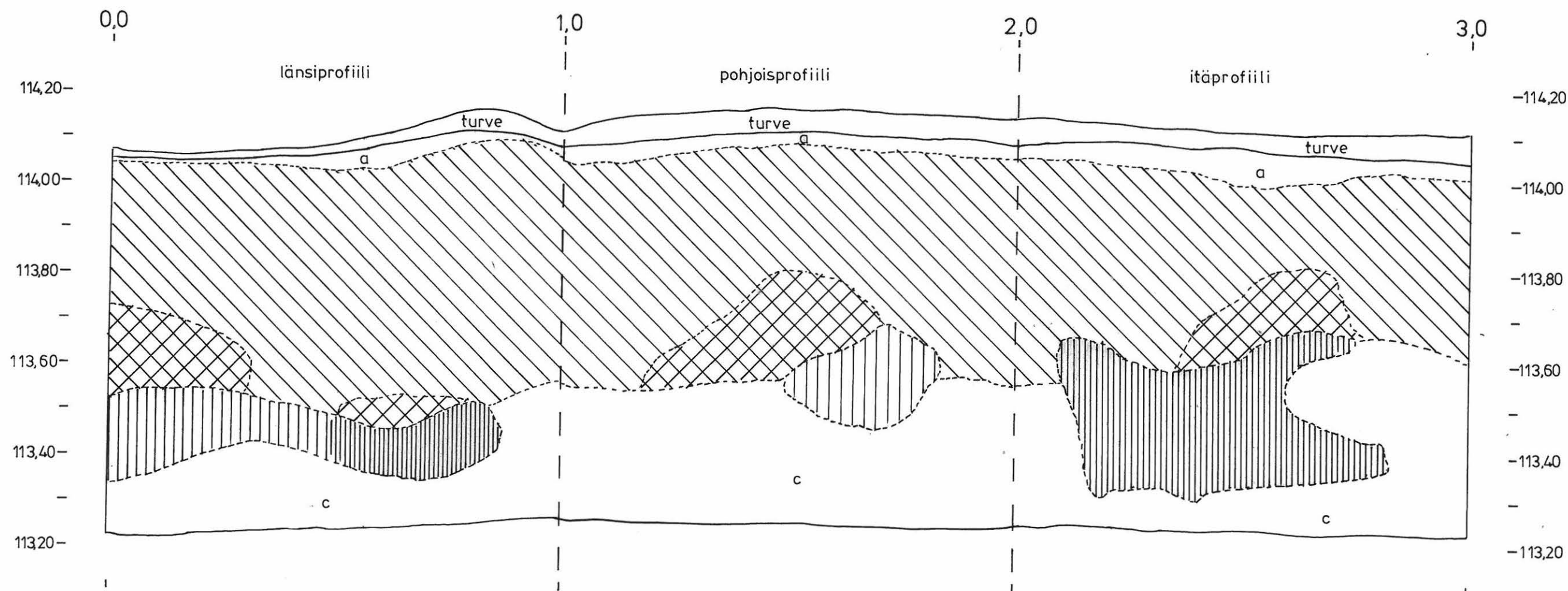
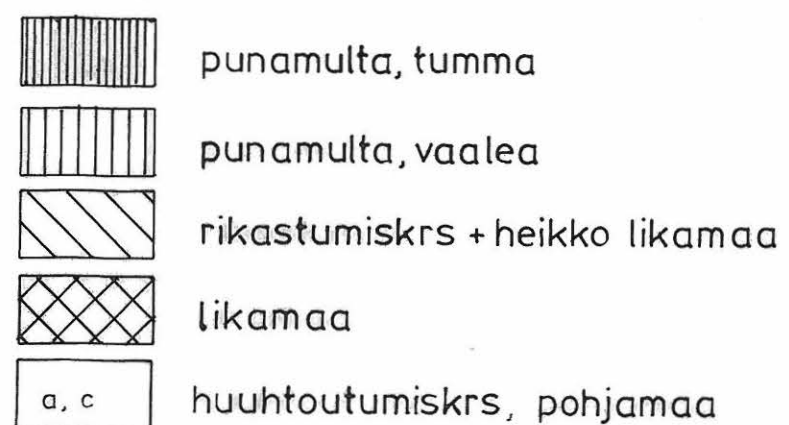
Koekuoppa 51

Länsi-, pohjois- ja itäprofiilit

Mk 1:10 0,5 m

Korkeudet m. mpy

Piirt. Petteri Pietiläinen

PIEKSÄMÄEN MLK MARKETANHIEKKA

Kaarlo Katiskoski & Petteri Pietiläinen 2001

TASOKARTTA

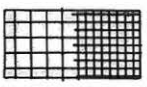
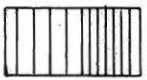
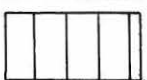
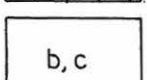
Koekuoppa 53

Tasot 6, 8, 9, 10, 11 ja 12

Mk 1:25 1 m

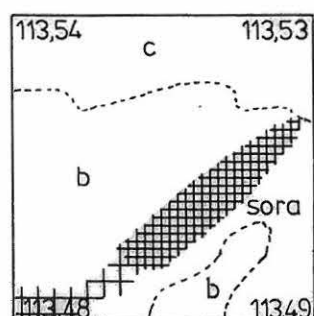
Korkeudet m mpy

Piirt. Esa Hertell

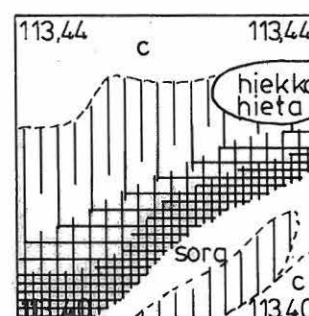
	punamulta, vaalea ja tumma
	oranssi, vaalea ja tumma
	lievästi punertava
	rikastumiskrs, pohjamaa

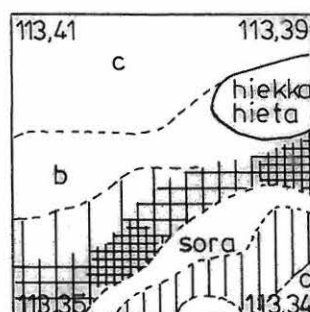
taso 6

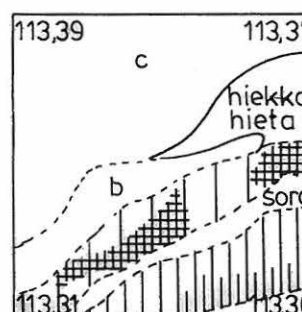
taso 8

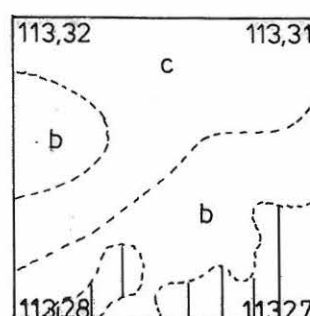
taso 9

taso 10

taso 11

taso 12

PIEKSÄMÄEN MLK MARKETANHIEKKA

Kaarlo Katiskoski & Petteri Pietiläinen 2001

PROFIILIKARTTA

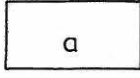
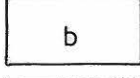
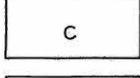
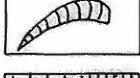

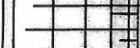
Koekuoppa 53

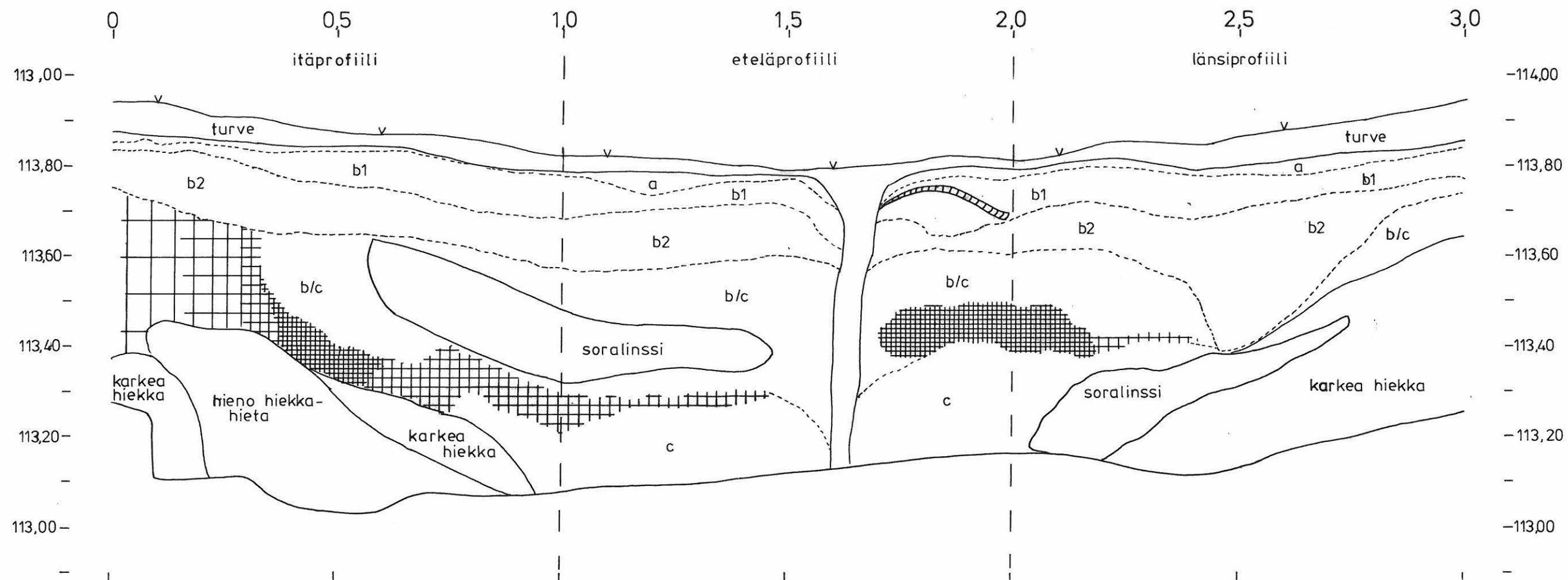
Itä-, etelä- ja länsiprofiilit

Mk 1:10 0,5 m

Korkeudet m mpy

Piirt. Esa Hertell

	huuhtoutumiskrs
	rikastumiskrs
	pohjamaa
	juuri
	punamulta, vaalea ja tumma
	punamulta vaihettuu pois, ei selvää rajaa

PIEKSÄMÄEN MLK MARKETANHIEKKA

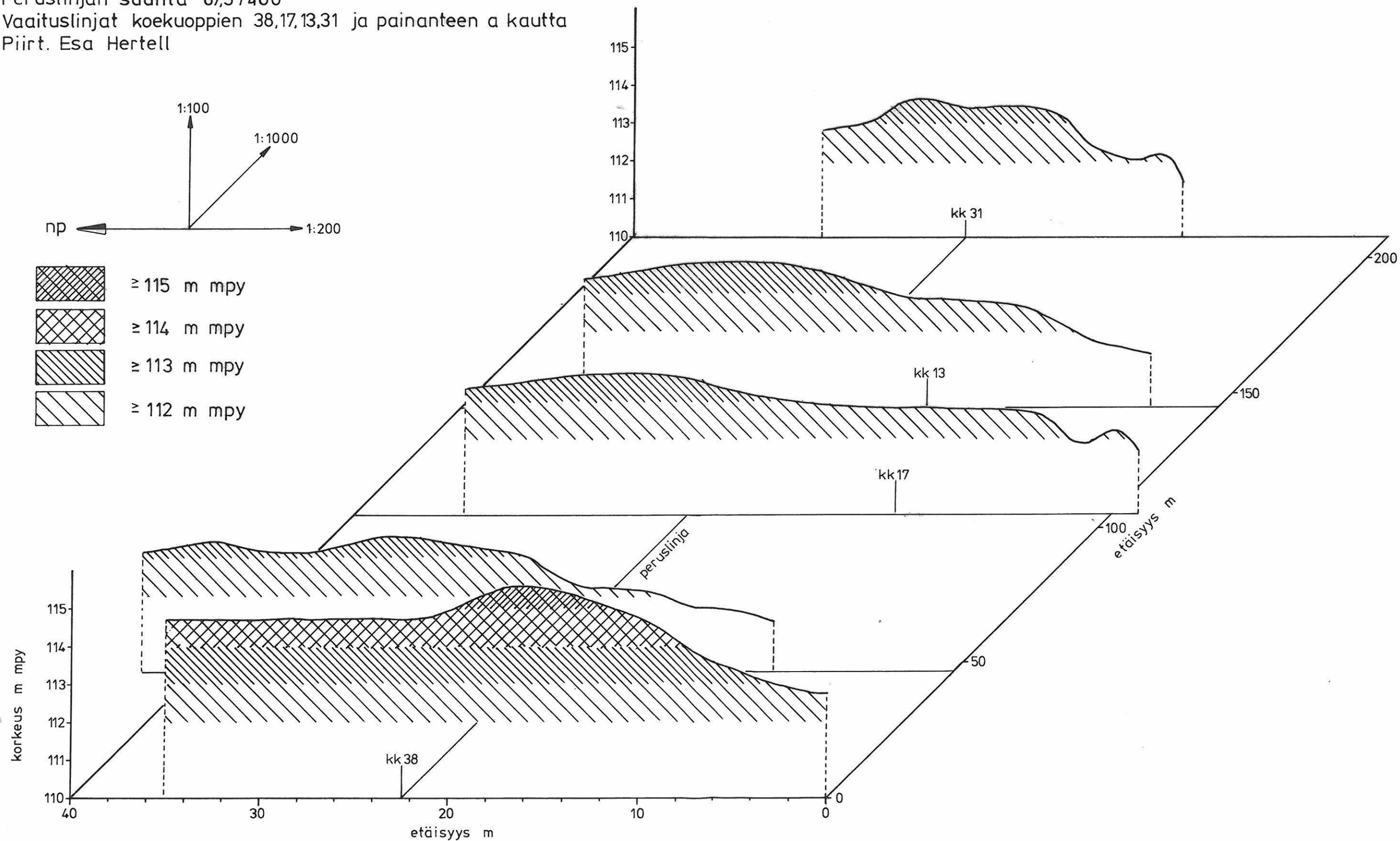
Kaarlo Katiskoski & Petteri Pietiläinen 2001

KORKEUSMALLI

Peruslinjan suunta 87,5/400

Vaaituslinjat koekuoppien 38,17,13,31 ja painanteen a kautta

Piirt. Esa Hertell

Pieksämäen mlk Marketanhiekka
Päivi Kankkunen 2000

F. 119210-12 Tutkimusalueella, kuvattu lännestä

F. 119213-15 Tutkimusalueella, kuvattu idästä

Pieksämäen mlk Marketanhiekka

Päivi Kankkunen 2000

F. 119217 Koek. 2, kaiv. n. 25cm, ~~lounaasta~~

F. 119218 Koek. 2, kaiv. n. 25cm, luteesta

F. 119220 Koek. 2, kaivettu n. 25cm,
laakakin pristettu, lounaasta

F. 119221 Koek. 2, kaivettu n. 26cm
kuvattu koillisesta

F. 119222 Koekvoppa 2, kaivettu n. 30cm
kuvattu pohjoisesta

F. 119223 Koekvoppa 2, kaivettu
n. 30cm, kuvattu
lounaasta

Pieksämäen mlk Marketanhiekka

Päivi Kankkunen 2000

F. 119216 Koekuoppa 3, kaivettu
n. 20cm, mahdollinen
tulisiija, kuvattu idästä

F. 119226 Koekuoppa 3, kaivettu
noin 30cm, kuvattu
lännestä

F. 119227

Koekuoppa 9, länsiprofiili
kuvattu idästä

Pieksämäen mlk. Marketanhiekka 2002

Yleiskuva rannasta,
kuvattu idästä.

122521

Koekuoppa 41, palanutta luuta ja kvartsia,
kuvattu pohjoisesta.

122525

Koekuoppa 39, liesikiveys,
kuvattu lounaasta.

Koekuoppa

122526

Pieksämäen mlk. Marketanhiekka 2002

Yleiskuva Marketanhiekkaan
pään, NE-SE

Yleiskuva rantaan päin, koekuoppa
24 etualalla, NE-E.

Koekuoppa 51, taso65 cm,
kuvattu lounaasta.

Pieksämäen mlk. Marketanhiekka 2002

Koekuoppaa 12 kaivetaan , taustalla koekuoppa 13, kuvattu koillisesta.

122517

Koekuoppa 13, taso 40-45 cm,
keramiikkaa ja luuta, kuvattu idästä.

122518

122519

Koekuoppa 25, taso 2,
kuvattu kaakosta.

Pieksämäen mlk. Marketanhiekka 2002

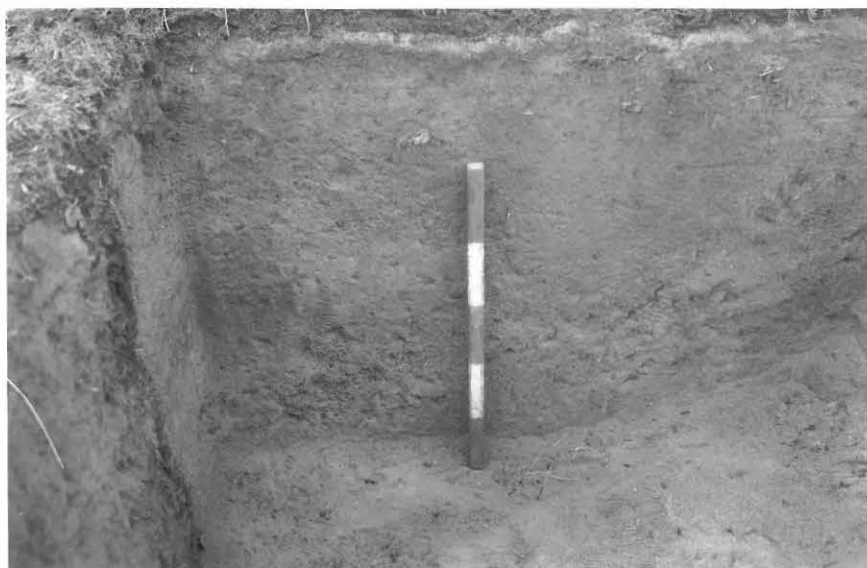
Koekuoppa 53, taso 70 cm,
kuvattu idästä.

122536

Koekuoppa 53, itäprofiili.

122537

Koekuoppa 53 länsiprofiili.

122538

Pieksämäen mlk. Marketanhiekka 2002

122539

Työkuva, Esa Hertell ja Petteri
Pietiläinen vaaitsevat koekuopan 53 profiilia.

122540

Työkuva, Esa Hertell piirtää
koekuopan 53 profiilia.

Pieksämäen mlk. Marketanhiekka 2002

122541

Työkuva, koekuoppaa 53 peitetään.

122592

Ryhmäkuva. Kuvassa vasemmalta:
Kaarlo Katiskoski, Riina Mäki,
Esa Hertell, Hanna Suisto, John Lagerstedt,
Mikko Suha ja Petteri Pietiläinen.